

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

HUR PÅVERKAS UNGA MÄN AV ATT BLI MISSHANDLADE?

- BEARBETNING DRAMATISERING IDENTITET

HT 2007

Socionomprogrammet

Författare:

Johan Ulf

Handledare:

Stig Grundvall

ABSTRACT

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Titel HUR PÅVERKAS UNGA MÄN AV ATT BLI MISSHANDLADE?
-BEARBETNING DRAMATISERING IDENTITET

Författare Johan Ulf

C – uppsats Hösten 2007

foaxe@hotmail.com

Den här studien skrivs med bakgrund av den diskussion som förs i medierna och runtom i samhället angående det grova gatuvåldet. Trots att majoriteten av alla anmälda misshandelsbrott begås mot män så är denna kategori av offer relativt osynliga i brottsofferforskningen. Studiens syfte är därför att belysa hur ett antal män har påverkats av att de blivit misshandlade och att vidare visa vilka konsekvenser detta har fått för dem. Materialet i studien bygger på kvalitativa intervjuer med sex unga män som respondenter. Dessa har som gemensam erfarenhet att de blivit misshandlade en eller flera gånger de senaste åren. Ingen av dem har sökt professionell hjälp för att bearbeta en misshandel och endast två har sett sitt fall prövas i en rättegång. I intervjuerna framkommer det att erfarenheten av att bli misshandlad har påverkat männen på en mängd olika sätt. Vissa av dem redogör för denna erfarenhet som något som de bara skakade av sig. För andra har erfarenheten av att bli misshandlad inneburit stora förändringar i livet. Samtliga respondenter redogör för att de haft olika reaktioner i anslutning till när de blev misshandlade, exempel på detta är hämndlystnad, vaksamhet eller rädsla. Centralt är hur männen påverkats av misshandeln. Medan vissa väljer att försöka lägga det inträffade bakom sig blir misshandeln för andra en orsak till uppbrott och en förändrad självbild. Till detta bidrar att flera av respondenterna har utsatts flera gånger. Flera av dessa respondenter upplever att det är något i deras identitet som gör att människor söker konflikt med dem. Samtidigt understryker de att de inte accepterar att någon kränker dem, vilket innebär att de vid upprepade tillfällen hamnat i konflikter där de inte tvekat att försvara sig. Den långsiktiga konsekvensen blir för merparten av dessa att undvika att hamna i riskfyllda situationer. Undvikandet blir således ett sätt att komma ur en begynnande våldsspiral.

Centralt i männens berättelser är framställandet av sig själva som något annat än offer. Genom att inkludera nya händelser i sin berättelse och betona sin egen aktivitet i samband med det inträffade så förändras även bilden av männen. Exempelvis blir slutpunkten för själva berättelsen i några fall rättegången. Där får förövaren sitt straff och männen kan erhålla tillfredsställelse och stolthet över att de har stått upp i rättsprocessen. Även flera andra av männen avslutar berättelsen med en känsla av stolthet. Detta efter att ha stått upp som en man och tagit konsekvenserna av detta i form av ett slagsmål.

Analysen görs med utgångspunkt av Anthony Giddens teorier om modernitet och självidentitet.

Nyckelord brottsoffer, maskulinitet, identitet, dramatisering,

FÖRORD

I den här uppsatsen har jag egentligen velat få med allt. Därför känns det såhär efteråt skönt att se att jag till stora delar misslyckats. För precis som Voltaire påpekar så är ”konsten att vara tråkig att säga allt”. Bland de saker som jag inte lyckats få med i texten som jag ändå vill framhålla särskilt finns att IFK Göteborg vann SM - guld i fotboll medan den skrevs - Grattis och tack från ståplats för en fantastisk säsong! Dessutom är Jan Myrdals *Medvetandet gör oss ansvariga* och Åsa Linderborgs *Mig äger ingen 2007* års bästa böcker. Dock vill jag tillägga att så länge Paolo Roberto och Jan Björklund framställs som trevliga människor i Tv-rutan så känns den här uppsatsen rätt tröstlös att skriva.

Enkelt har det inte varit att skriva. Det har krävts mycket kaffe (tack mamma för vattenkokaren!), minimalt med sömn, samt en lutheransk arbetsmoral. Och ändå fick inte allting jag ville ha sagt plats.

För mitt bristfälliga försök vill jag emellertid tacka några personer.

Jag vill tacka samtliga mina vänner och min familj. Det är ingen direkt hemlighet att jag uppskattar er alla. Utöver detta vill jag framhålla min handledare Stig Grundvalls insats. Han har kommit med värdefulla synpunkter och hans sätt att vara har gjort att jag kunnat känna mig lugn och kunnat behålla fokus trots att arbetet med uppsatsen som sådan har varit stressigt. Tack Stig!

Dessutom vill jag tacka nyckelinformanterna på Stödcentrum för unga brottsoffer i Göteborg samt Brottsofferjouren i Göteborg för att de låtit mig ta del av deras tid, kunskap och framförallt erfarenhet.

Till sist vill jag speciellt tacka de som främst av alla förtjänar det, nämligen de sex män som varit mig behjälpliga som respondenter. Utan er hade den här uppsatsen aldrig blivit av. Den här uppsatsen är till er! Själv är jag bara tacksam för att jag har fått lyssna på era berättelser.

Gamlestan, 21 december 2007

Johan Ulf

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	1
<i>Avgränsning</i>	1
2. BAKGRUND	3
CENTRALA BEGREPP I STUDIEN	3
<i>Brottsoffer</i>	3
<i>Maskulinitet</i>	4
3. TIDIGARE FORSKNING	5
<i>Vilka brottsoffer synliggörs inom forskningen</i>	6
<i>Teorier kring brottsutsatthet och ideala offer</i>	6
<i>Viktimiseringsindustri</i>	7
<i>Män som brottsoffer</i>	7
4. TEORETISKA PERSPEKTIV	9
GIDDENS	9
GOFFMAN	10
COPING	11
5. EN KVALITATIV STUDIE	12
URVAL	12
<i>Att finna respondenterna</i>	13
<i>Snöbollsurval</i>	13
<i>Respondenterna</i>	13
FÖRFÖRSTÅELSE	13
INTERVJU	14
<i>Intervjutillfället</i>	14
<i>Intervjueffekter och bearbetning av intervjuer</i>	15
ANALYSFÖRFARANDE	16
<i>Metodreflektion</i>	17
<i>Reliabiliteten och generaliserbarhet</i>	17
<i>Validitet</i>	17
ETIK.....	18
LITTERATUR OCH ARTIKELSÖKNING	18
6. RESULTAT	19
<i>Angående citat och vem som säger vad</i>	19
SEBASTIANS BERÄTTELSE.....	20
<i>Misshandelssituationer</i>	20
<i>Påverkan</i>	21
ROBERTS BERÄTTELSE	22
<i>Misshandeln</i>	22
<i>Påverkan</i>	22
<i>Kommentar till Sebastians berättelse</i>	24
<i>Kommentar till Roberts berättelse</i>	24

REAKTIONER	25
<i>Rädsla</i>	25
<i>Vaksamhet</i>	25
<i>Hämnd och återupprättelse</i>	26
PÅVERKAN AV MISSHANDEL	27
<i>Uppbrott och undvikande</i>	27
<i>Vi och dom</i>	27
<i>Vänner</i>	28
<i>Föräldrar</i>	28
<i>Självbild</i>	29
INSTÄLLNING TILL VÅLDSAMMA SITUATIONER.....	30
<i>Stå upp och slå tillbaka!</i>	30
<i>Behovet av att prata om det</i>	31
GEMENSAMMA DRAG I BERÄTTELSEN.....	31
7. ANALYS	33
BEARBETNING.....	33
<i>Gå vidare</i>	34
<i>Kritik</i>	34
DRAMATISERING.....	35
<i>Offer</i>	35
<i>Rekvisita och relationen mellan de olika misshandelssituationerna</i>	36
<i>Hjälte</i>	36
IDENTITET	38
<i>Skuld och stolthet</i>	38
<i>Undvika/riskera</i>	39
<i>Ödesdigra beslut</i>	40
8. SLUTDISKUSSION.....	41
<i>Vilka reaktioner upplever respondenterna i anslutning till misshandeln?</i>	41
<i>Hur har respondenterna påverkats av att de blivit misshandlade?</i>	41
<i>Vilka konsekvenser har detta fått för respondenternas självidentitet?</i>	42
<i>Hur berättar respondenterna om sina våldserfarenheter?</i>	42
<i>Diskussion</i>	43
<i>Relevans för socialt arbete och vidare forskning</i>	43
9. REFERENSER.....	44
<i>Böcker</i>	44
<i>Artiklar</i>	46
<i>Internet</i>	46
<i>Opublicerat</i>	47
<i>Rapporter</i>	47
10. BILAGA 1	48
11. BILAGA 2	49

1. INLEDNING

I år väntas rekordmånga misshandelsfall anmälas till polisen. Trots det visar en undersökning från Södersjukhuset i Stockholm att allt färre misshandlade anmäler brott. Antalet polisanmälda misshandelsfall väntas bli fler i år än de någonsin varit. Fram till och med oktober hade 68.000 fall anmälts, och därmed kommer med all sannolikhet fjolårets dystra rekordsiffra på 77.000 fall att överträffas (www.sr.se 2007-11-27).

Under hösten har flera fall av grova våldsbrott uppmärksammats i media. Dessutom har flera stora manifestationer hållits mot gatuvåld runtom i landet. Gemensamt för de händelser som tilldragit sig stor uppmärksamhet är att det nästan uteslutande är både unga män som förövare och offer (Johnson, 2007).

I en nyskriven rapport från Brottsförebyggande Rådet (2007:13) konstateras att kunskapen om våld som är grovt är otillräcklig. Denna studie bygger visserligen på medicinsk forskning men hänskjuter sig sedan till hur det sociala livet för offret påverkats. Kunskap om vilka konsekvenser det får för män att bli våldsbrottsoffer är av forskningen att döma inte speciellt omfattande. I statistiken över antalet polisanmälningar är män den kategori som utsätts för flest våldsbrott (www.bra.se). Samtidigt förknippas de såväl inom brottsofferforskningen som i samhället främst med att vara gärningsmän. Därför har män som brottsoffer länge förbisetts inom forskningen. De kunskaper som finns inom brottsofferforskningen grunder sig alltså på andra offerkategorier. Huruvida denna kunskap är applicerbar på män som brottsoffer är naturligtvis en öppen fråga.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Studiens huvudsakliga syfte är att belysa hur ett antal män har påverkats av att de blivit misshandlade och att vidare visa vilka konsekvenser detta har fått för dem. Dessutom vill studien ge flera bilder av hur männen ser på denna gemensamma erfarenhet och hur de på olika sätt väljer att hantera denna händelse.

Frågeställningarna är mot bakgrund av ovanstående följande.

1. Vilka reaktioner upplever respondenterna i anslutning till misshandeln?
2. Hur har respondenterna påverkats av att de blivit misshandlade?
3. Vilka konsekvenser har detta fått för respondenternas självidentitet?
4. Hur berättar respondenterna om sina våldserfarenheter?

Avgränsning

Den främsta avgränsningen är att jag primärt valt att inte rekonstruera händelsen då respondenterna har misshandlats. Fokus har istället legat på att få dem att prata om hur erfarenheten av att ha blivit misshandlade påverkat dem i efterhand. Detta framförallt av tidsmässiga skäl, skulle vissa av dem detaljerat berätta om alla våldserfarenheter i sitt liv hade intervjuerna hållit på flera timmar. Däremot har jag noggrant noterat vilka händelser de valt att framhålla respektive bara beröra väldigt kortfattat.

Utefter detta har jag sedan analyserat deras utsagor. I detta ligger en avgränsning eftersom jag bara analyserar det som är uttalat. Därtill formulerar jag inte någon lösning på hur man skall hantera en misshandelserfarenhet på bästa sätt. Moraliska synpunkter eller individuella lösningar på de ”problem” som framkommer i respondenternas utsagor har jag också avstått från att belasta studien med. I själva slutdiskussionen förhåller jag mig dock friare till innehållet i studien.

2. BAKGRUND

Från början var tanken att göra en kvalitativ studie om manliga våldsbrottsoffers erfarenheter av myndigheter såsom polis, sjukvård och socialtjänst. Studien skulle bygga på respondenter som på något sätt hade kommit i kontakt med dessa institutioner. Jag hade redan då bestämt mig för att min studie inte skulle bygga på intervjuer med sådana som endast hade en professionell relation till ämnet. Efter en intervju med en nyckelinformant på brottsofferjouren tvingades jag emellertid överge denna idé. Jag insåg att det skulle bli svårt att inom utsatt tid få tag i tillräckligt många respondenter, som hade något intressant att berätta. Intervjun på brottsofferjouren bidrog ändå till att jag fortfarande ville studera något inom samma ämne. Det problem jag formulerade då och som sedan har legat till grund för denna studie är hur unga män upplever att de påverkats i efterhand av att vara våldsbrottsoffer. Utifrån problemet som skulle undersökas valde jag därefter procedur och metod.

I studien har jag genomgående börjat varje kapitel med en allmän, inledande del. I ett försök att framhålla studiens helhet hänvisar jag vid upprepade tillfällen till sådana resonemang som förekommer på annan plats i uppsatsen. Jag har vinnlagt mig om att resultat och analys skall kunna läsas separat från resten av uppsatsen. Ett val jag gjort är att hålla analys och resultat åtskilda. Detta för att läsaren inte skall berövas möjligheten att själv kunna ta ställning till resultatet.

CENTRALA BEGREPP I STUDIEN

Brottsoffer

Begreppet brottsoffer är relativt nytt i det svenska språket. Det saknas en officiell svensk definition av begreppet. Enligt Svenska Akademiens ordlista anges att offer är en "person som drabbas av något" och brott förklaras som "förbrytelse m.m.". Kombinationen av dessa båda ord, d.v.s. begreppet brottsoffer, saknas. De första beläggen för förekomsten av begreppet är enligt Svenska Akademiens ordboksredaktion från år 1970 (SOU 1998:40 s.73).

I Brottsofferutredningen som är namnet på utredningen som ovanstående citat kommer ifrån definierar man brottsoffer såsom "främst fysiska personer som direkt har drabbats av ett brott" (s.73).

Wergens (2002) har en diskussion kring olika definitioner av begreppet brottsoffer. Där understryks att det inte finns någon enhetlig definition av brottsoffer vilket framgår av det inledande citatet. Wergens menar däremot att det finns ett antal olika sätt att ringa in begreppet brottsoffer och skriver att, "Den snävaste definitionen avser enskilda fysiska personer som direkt utsatts för brott. Här är det fråga om oomstridda brottsoffer" (s.14). De som i likhet med männen i studien utsatts för brottet misshandel (Brb3kap 5 §, www.lagrummet.se) omfattas således av definitionen "direkt utsatt för brott". Dock framkom det under själva intervjuerna att några av respondenterna inte såg sig som ett offer och följaktligen inte ville bli definierade som brottsoffer. Däremot ställde alla upp på att de blivit fysiskt misshandlade vid ett eller flera tillfällen. En praktisk konsekvens av detta är att i intervjumaterialet och senare i resultatet och analysen används så gott som uteslutande begreppet "misshandel" i anslutning till det som inträffat.

I sammanhanget kan det också vara värt att tillägga att det knappast råder någon tvekan om att händelserna skulle rubriceras som misshandel ifall de hade polisanmälts.

Maskulinitet

Samtliga av studiens respondenter är män. Det finns ett antal vanliga uppfattningar om vad som anses typiskt manligt och maskulint beteende både i samhället och inom forskningsfältet mansforskning. I antologin *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet* beskriver Lander, Pettersson och Tiby (red, 2003) genusteori som en teoretisk ansats som problematiserar relationen mellan kvinnor och män. Könet kan exempelvis förstås som en social konstruktion i samhället. Ett genusteoretiskt synsätt innebär att det finns maktstrukturer som skapar förväntningar på hur en individ utifrån kön förväntas att agera i en given situation. För att vara konkret är inte det biologiska könet ett fysiskt hinder för att en man skall uppvisa ett feminint beteende och vice versa. Med maskulinitet avses i denna studie den sociala konstruktionen av vad som anses vara normativt för män och detta står i sin tur i ett motsatsförhållande till feminint. I samma antologi har Pettersson (2003) konstruerat en dikotomi som får tjäna som utgångspunkt i studien för vad som är maskulint respektive feminint.

Maskulint

Feminint

Överordnad

Underordnad

Aktiv

Passiv

Stark

Svag

Rationell

Irrationell

Sexuellt begär riktad mot kvinnor

Sexuellt begär riktad mot män

Åtrådd av kvinnor

Åtrådd av män

(Pettersson, 2003, s.142).

Även om dikotomin som synes är något förenklad (vilket Pettersson själv medger) väljer jag denna som teoretisk utgångspunkt för att kunna diskutera kön och genus (med vilket avses socialt kön) i relation till våld i studien.

3. TIDIGARE FORSKNING

Den svenske pionjären inom brottsofferforskning, Heinz Leymann (1989) börjar en (oavsiktlig) exposé i 1900-talets historia med att berätta om forskningen på offer från första världskrigets skyttegravskrig¹. Det stora antalet döda i första världskriget gjorde varje överlevande soldat värdefull. Den bakomliggande orsaken till forskningen var därför militärledningens intresse av att få de chockskadade soldaterna att återvända till stridsfältet. En skiljelinje i dåtidens offerdiskussion var huruvida dessa veteraner från skyttegravarna simulerade eller inte. Leymann nämner exempelvis Sigmund Freuds uppfattning om en grupp krigsveteraner under mellankrigstiden som led av neuroser, något som Freud härledde till att de skulle ha haft störningar i känslolivet som barn och att det inte berodde på upplevelserna i krigets skyttegravar (1989).

Beträffande brottsofferforskning så utpekar flera forskare tysken Hans von Hentigs *The Criminal and his victim* från 1948 som ett viktigt pionjärverk (Burcar, 2005; Åkerström, 1995). Tidigare hade den kriminologiska forskningen relativt ensidigt ställt gärningsmannen i centrum. Utgångspunkten i Hentigs forskning var interaktionen mellan gärningsmannen och offret, där den senare genom sina handlingar antogs provocera/uppmuntra förövaren till att begå brott (Grothe Nielsen & Snare 1997; Åkerström 1995). Kort därefter fick brottsofferforskningen sitt akademiska namn. Det var 1949 som en amerikansk psykiatriker, Fredrik Wertham, myntade begreppet ”victimology”. Ordet härstammar från engelskans victim (=offer på svenska).

Viktimologin uppstod ur kriminologin. En diskussion som förts sedan viktimologins uppkomst och som har dominerat debatten har gällt just frågan om viktimologi ska anses som en egen disciplin eller som en del av kriminologin. Det finns utan tvivel uppenbara likheter mellan disciplinerna. Inom båda samlar man information om gärningsman respektive offer, man analyserar denna information och studerar hur rättssystemet fungerar i förhållande till dessa parter, inte minst i förhållande till hur det är avsett att fungera (Wergens, 2002, s 22).

Den tidiga viktimologin inriktade sig på frågor om skuld och ansvar (Åkerström, 1995). En förändring i synen på brottsoffer började komma i samband med kvinnorörelsens frammarsch fr.o.m. mitten på 1970-talet (Lindgren, 2004; Björkman 2004).

Denna rörelse satte fokus på mäns våld mot kvinnor och efterhand startades det kvinnojourer för att hjälpa denna grupp av brottsoffer. Som en bieffekt av kvinnorörelsens engagemang för våldsutsatta kvinnor började även andra grupper av brottsoffer synliggöras. I anslutning till detta pekar exempelvis Leymann (1989) på att det är först under 1970-talet som forskningen började uppmärksamma att vardagsvåldet skapade offer.

Åkerström (1995) understryker att forskningen om brottsoffer ökat kraftigt sedan början av 1970-talet. Under 1980-talet vidgades också arbetet med brottsoffer i och med att olika Brottsofferjourer startades upp lokalt runtom i Sverige. Idag finns dessa på mer än 100 orter i landet. Svensson har i *Socialt arbete med brottsoffer* (2006) skildrat deras verksamhet.

¹ Den historiska perioden 1914 – 1990 brukar av historiker benämnas ”det korta århundradet”. Perioden behandlas på ett överskådligt sätt i Eric Hobsbawn (1994) moderna klassiker *Ytterligheternas Tidsålder*.

Under 2000-talet har olika former av stödcentrum för unga brottsoffer tillkommit (Burcar, 2005). Därtill har forskningen under de senaste tio åren breddats till att omfatta fler brottsoffergrupper. Ett exempel som på grund av dess kvalitéer kan framhållas är *Hatbrott? – Homosexuella kvinnor och mäns berättelser om utsatthet för brott* (Tiby, 1999).

Vilka brottsoffer synliggörs inom forskningen

Leymann sätter brottsofferforskningen i samband med olika politiska intressen. Han skriver vidare att:

Man skulle få för sig att det utifrån den kunskap som är tillgänglig inom medicinen och psykologin vore enkelt att bestämma vilka människor som blivit offer i samband med våld eller hot om våld. Men så är inte fallet. Vi hamnar omedelbart i en snårskog av svårigheter med våra försök att definiera. Vad är en katastrof? Brand i lägenheten? Ett livshotande överfall? En jordbävning? Ett krig? (...) Status som ett offer kan en människa således få endast om någon har intresse av det, eller om offren själva kan formera sig till politiskt verksamma påtryckningsgrupper. Endast om man har fått status som tillhörande en "offergrupp", kan man också uppnå ekonomisk, medicinsk, psykologisk eller social sårbehandling och rehabilitering (1989, s.146- 47).

Han exemplifierar detta med att berätta om de nazistiska koncentrationslägren. Utan omvärldens avsky och starka judiska påtryckningsgrupper i USA menar han att de judiska ex-fångarna aldrig hade fått sitt lidande erkänt och tar skillnaden i ekonomisk ersättning för offren för koncentrationslägren som exempel.

De exfångar som haft det lika vidrigt i lägren som judarna, men som inte kunde mobilisera en organiserad påtryckning - de homosexuella, zigenarna (sic!), Jehovas vittnen - fick sällan någon ersättning och aldrig i samma utsträckning (Leymann, 1989,s.148).

I Sverige är brottsoffermyndigheten den största finansiären av viktimologisk forskning. 2002 pekade man ut följande områden som särskilt viktiga att forska på, brottsoffer i rättsväsendet, barn som brottsoffer samt brottsoffer och etnicitetsfrågor (Wergens, 2002).

Teorier kring brottsutsatthet och ideala offer

Parallellt med denna utveckling har det funnits en teoretisk diskussion om varför någon blir utsatt för brott. De två mest välkända teorierna heter livsstilsteorin och rutinaktivitetsteorin. Livsstilsteorins utgångspunkt är att vissa människor löper större risk att utsättas för brott utifrån livsföring. Risker att utsättas för brott styrs då av demografiska och sociala egenskaper, exempelvis kön, ålder, civilstånd, etnicitet, yrke med flera. Något som i sin tur påverkar individens sociala aktiviteter (Lindgren, 2004; Wergens, 2002).

Rutinaktivitetsteorin utgår ifrån att tre faktorer samspelar vid ett brott. Dessa är en motiverad gärningsman, ett lämpligt offer samt frånvaro av en väktare som kan förhindra brottet. Sannolikheten för att ett brott skall ske blir således en sammanstrålning av de här tre faktorerna i tid och rum (Carlstedt, 2001; Åkerström, 1995).

Forskaren Nils Christie (2001) har från en annan utgångspunkt konstruerat en välkänd tankemodell av vad som är karakteristiskt för ett idealistiskt offer. Detta är den individ som när den utsätts för ett brott har lättast att få en legitim och fullständig status som offer.

Detta offer skall enligt Christies definition ha åtminstone fem egenskaper.

1. Offret är svagt. Exempelvis sjuk, gammal eller väldigt ung.
2. Offret är upptaget med en respektabel verksamhet. Exempelvis hjälper en medmänniska.
3. Hon befinner sig på en plats som hon inte kan klandras för. Exempelvis inne i stan vid lunchtid.
4. Gärningsmannen är fysiskt stor och ond.
5. Gärningsmannen har ingen personlig relation till offret och är okänd.

Ett kontrasterande exempel på ett långt ifrån idealistiskt offer är en ung man som hänger på en bar och blir slagen i huvudet av en bekant som tar hans pengar. Han kanske får svårare skador i huvudet än den gamla kvinnan och hans pengar kanske är mer värda för honom. Icke desto mindre kan han inte tävla med henne om statusen som ett idealistiskt offer (Christie, 2001, s.48).

Detta offer är således fysiskt lika starkt som den bekante gärningsmannen och befinner sig både i ett tillstånd och på en plats som han kan klandras för.

Viktimiseringsindustri

Det finns vilket bland annat framgår av Leymanns resonemang en ganska intensiv diskurs kring vem och vilka som skall definieras som offer. Samtidigt som det råder ”konkurrens” bland vilka som ska uppmärksammas bland dem. I detta ligger det tydliga politiska ställningstaganden och flera forskare skriver om en industri kring offerskap eller viktimiseringsindustri (Nilsson, 2003; Best, 1999).

Wergens (2002) tecknar en bild av en utveckling där de ideella organisationerna för brottsoffer med tiden har fått ett större inflytande i opinionsbildningen runt brottsoffer. Efterhand menar Wergens att dessa har utvidgat sitt mandat till att omfatta allt fler frågor och har genom lobbyarbete kommit att få betydande ekonomiskt stöd av samhället. Backman (2007) pekar i anslutning till detta på att den ideella organisationen Brottsofferjouren (som i Göteborg har motsvarande 3,2 heltidstjänster) lever på bidrag från kommunen.

Män som brottsoffer

Med bakgrund av all forskning som tidigare nämnts kan det vara värt att understryka att det enligt bibliotekarien på Brottsoffermyndigheten (personlig kommunikation, 1 november, 2007) finns det endast en studie som direkt tangerar mitt undersökningsområde, unga män som brottsoffer. I anslutning till detta vill jag påpeka att enligt BRÅ:s siffror så anmäldes det 2006 mer än 77.000 misshandelbrott och majoriteten av de som drabbades var män. Och mig veterligen finns det ingen specifik forskning kring hur det påverkat just män att vara brottsoffer (www.bra.se).

Studien som tangerar mitt forskningsområde heter *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott* (Burcar, 2005). Förutom en kvantitativ attitydundersökning bland gymnasieungdomar om brott så består denna studie av sex kvalitativa intervjuer med män mellan 17 – 21 år. Dessa har alla varit utsatta för antingen brotten rån eller misshandel, vilket de har polisanmält. Studien är en narrativ analys av hur de unga männen talar om våld samt hur de definierar sig själva som offer. Därtill innehåller den en del som handlar om de unga männens erfarenhet av polis- och rättsväsende.

En av slutsatserna i studien är att de unga männen i undersökningen definierar sig som experter i förhållande till det inträffade och berättar om det på ett avdramatiserat sätt. Dessa unga män gör en distinktion mellan att tala om brottserfarenheten och att tala ut om den. De vill inte heller ha professionell hjälp utan tycker detta istället skall gå till dem som verkligen drabbats. Själva ser de sig inte som några som behöver den typen av hjälp. Att polisanmäla brottet är inte heller självklart för dem utan någonting flera av dem gör först efter att ha betänkt andra alternativ. Burcar menar att de unga männen skapar en identitet som är varken enkel eller entydig. Det är varken den manlige stereotypen eller ett idealistisk offer (se Christies definition) som framkommer i deras berättelser. Männen i denna studie ingår enligt henne i en identitetskonstruktion där ”manliga beskrivningar” använts för att motberätta de associationer som förknippas med offerskap (Burcar, 2005).

4. TEORETISKA PERSPEKTIV

I studien använder jag mig av Anthony Giddens idéer om självidentitet och individen under den senmoderna epoken som teoretisk bas. Erving Goffmans teorier om dramatisering samt teorier om coping används också. Som framgår i nedanstående presentation bygger Giddens teorier på delar av Goffmans tankar om det sociala samspelet samtidigt som det finns beröringspunkter med coping. I analysen försöker jag förklara mina resonemang och tenderar därför att förklara något mer om de teorier som jag använder mig av. Detta kapitel bör i det avseendet ses som en grundläggande del gentemot det som senare följer av analysen.

GIDDENS

Månsson (1998) karaktäriserar i antologin *Moderna samhällsteorier* Giddens som en av de moderna samhällsteoretikerna (tillsammans med Jürgen Habermas) som mest konsekvent försökt skapa en egen teori om det moderna samhället. Giddens kallar detta samhälle för det senmoderna samhället och menar att denna nuvarande historiska epok inleddes efter andra världskrigets slut.

Detta samhälle uppvisar liknande drag som det samhälle postmodernister talar om, det finns osäkra normer och värden, pluralism och mångtydighet i livsföringar och livsinställningar, men det kännetecknas också av att självreflektionen ökat. Det moderna livet levs i kulturell mångfald där en mängd olika livsstilar lever sida vid sida. Det blir hotande för många som kan söka sig till stereotypa grupperingar och avvisa kulturell mångfald (Månsson, 1998, s.22).

För Giddens utgör vardagsrutiner och regler det kitt som håller ihop vardagslivet. Det är först när rutinerna försvinner som individen i det senmoderna samhället blir medveten om vilken betydelse dessa har. I samband med risktagande i vardagslivet uppstår kritiska situationer (exempelvis en misshandel) som kännetecknas av långtgående konsekvenser för individens självidentitet. Samhället och dess sociala institutioner existerar enligt Giddens inte isolerade från individers handlande. Istället skapas de, reproduceras och upprätthålls genom den dagliga sociala interaktionen (Johansson, 1998, s.422). I skildringen av dessa möten framhåller Giddens Goffmans teorier. Han anser att dessa teorier ger träffande förklaringar till den sociala dynamik som omger mötena mellan människor och sociala institutioner (1997). En utgångspunkt för Giddens är att individen skall uppnå självförverkligande. För detta krävs att denne har en grundläggande tillit i sitt vardagsliv och omger sig med "ontologisk trygghet" som kännetecknas av att man har mer eller mindre medvetna svar på vissa grundläggande existentiella frågor (Johansson, 1998). Därför blir individens berättelse om sig själv viktig. Johansson beskriver Giddens tankar enligt följande:

Enligt Giddens finns det ett intimt samband mellan ångest, tillit och det reflexiva utformandet av vardagsrutiner. En stor del av de ritualer och beteenden som karakteriserar vardagslivet kan tolkas i termer av coping-mekanismer som används för att hantera ångest (1998 s.439).

Även om det inte direkt tangerar innehållet i denna studie så ser jag mig föranlåten att uppmärksamma att Giddens har spelat en stor roll som politisk tänkare. Hans teorier har varit tydligt vägledande för Tony Blair och hans "new labour". Detta har bidragit till att det finns en diskussion kring hans politiska ståndpunkter och sociala teorier (Bengtsson, www.arena.se).

Hursomhelst försöker jag i analysen förklara vad Giddens menar när jag använder mig av hans teori. För att underlätta förståelsen så har jag tagit med nedanstående förklaringar till hans begrepp. Samtliga av dessa är citerade från Giddens *Modernitet och självidentitet* (1997, s.273 – 276).

Existensiella frågor. *Frågeställningar som berör grundläggande existensiella dimensioner både när det gäller det mänskliga livet och den materiella världen, frågor som alla människor » besvarar » genom sitt vardagliga tänkande.*

Högrekonsekvensrisker. *Risker som har genomgripande och allvarliga konsekvenser för ett mycket stort antal människor*

Ontologisk trygghet. *Känslan av att det finns en kontinuitet och ordning i händelserna, inklusive sådana som inte befinner sig inom direkt synhåll för individen.*

Självetts berättelse. *Den historia eller de historier genom vilka självidentiteten förstås reflexivt, båda av individen ifråga och av andra.*

Självetts reflexiva projekt. *Den process varigenom vilka självidentiteten förstås reflexivt, båda av individen ifråga och av andra.*

Självidentitet. *Individens reflexiva tolkning av självet mot bakgrund av hans eller hennes biografi.*

Riskkultur. *En fundamental kulturell aspekt av moderniteten , där medvetenheten om risker utgör ett medel för koloniseringen av framtiden.*

GOFFMAN

Grundläggande för Goffmans teori är den betydelse han tillskriver mötet mellan människor. Han anser att det är genom att studera de sociala situationerna en individ befinner sig i man bäst får uppfattning om vem denne är. Det fundamentala blir därför det sociala spel som infinner sig i mötena emellan människor och även sociala institutioner (Berg, 1998).

Eller annorlunda uttryckt: det är inte vår karaktär, vår inre motivationsprofil eller andra inre personlighetsegenskaper som bestämmer hur vi kommer att uppleva oss själva, utan det är våra handlingar och Den Andres reaktioner på dessa handlingar som bestämmer detta.
(s.171).

Det sociala samspelet kan därför liknas vid ett drama där individerna beträder olika roller enligt Goffman. Individen (jaget) blir således en aktör på en scen. Till detta kommer rekvisita och andra medaktörer. Den viktigaste uppgiften för aktören blir att till publiken (omgivningen) förmedla sin roll på ett trovärdigt sätt eftersom ingen aktör får behålla sin publik utan dess samtycke. Med andra ord går det att analysera hur en händelse har påverkat oss utefter hur vi framställer situationen. En individs berättelse blir således inte bara intressant utifrån vad den explicit säger utan också efter hur de olika aktörerna framställs i den och huruvida det görs på ett trovärdigt sätt (Berg, 1998). Payne understryker att i det sociala samspelet människor emellan behöver vi ha information om varandra. Enligt Goffmans teori skaffar man det följaktligen bäst genom att studera hur personerna faktiskt beter sig (2002, s.224-225).

COPING

Persson (2005) beskriver coping som ett anglosaxiskt uttryck som är något svåröversatt till svenska. Enligt honom så kan det med en ungefärlig översättning liknas vid *stresshantering* eller *stressbemästring*. Teorins genombrott hör samman med Richard S. Lazarus forskning och hans huvudsakliga tes kan liknas vid att den subjektiva tolkningen av en stressfylld händelse är mer betydelsefull än själva händelsen i sig (2005).

Coping kan vidare beskrivas som förmågan att på ett medvetet sätt anpassa sig till en pressande omgivning. Centralt är individens upplevelse av hot, förlust eller hur den upplever en potentiellt krävande och stressande situation, skall det ses som en utmaning eller något skrämmande. Forskningen kring begreppet coping handlar mycket om att hitta rätt strategier samt identifiera de egenskaper som gör att en individ hanterar en stressfylld situation på ett bra respektive dåligt sätt (2005). Starke (2003) utgår ifrån Lazarus och identifierar två typer av copingstrategier, känslfokuserad och problemfokuserad. Exempelvis använder vi oss av känslfokuserad coping när vi tänker att det inte går att göra något åt situationen. Istället för förändring försöker individen reglera de känslor som situationen har väckt. Genom att fokusera på det positiva undviker man med denna strategi att fastna i negativa tankar kring vad som är mindre bra. Problemfokuserad coping är när individen ser en möjlighet att förändra situationen som den befinner sig i. Detta uppnås genom konkret handling. Coping kan med andra ord användas för att förändra situationen (problemfokuserad coping) eller förändra upplevelsen av situationen (känslfokuserad coping, även kallad emotionell coping).

De copingstrategier som en individ kan använda sig av är beroende av personlighet. Bland dessa kan följande egenskaper framhållas: känsla av sammanhang, utåtriktad personlighet, emotionell stabilitet, självförtroende, flexibilitet, optimism/pessimism, förmåga att erhålla socialt stöd samt demografiska faktorer såsom ålder och kön (Persson, 2005; Starke; 2003).

Trots omfattande forskning kring copingbegreppet finns det ingen vedertagen uppfattning om vilka egenskaper och copingstrategier som är avgörande för ett framgångsrikt sätt att hantera en stressfylld situation. Istället har copingbegreppet visat sig vara mera komplext och situationsberoende än vad man ursprungligen trodde när teorin lanserades. Därför bör de olika egenskaperna ses som kompletterande till varandra och inte distinkt avskilda. Häri ligger ett problem vilket får konsekvenser i form av kritik mot teorin. Något som vidare diskuteras i anslutning till analysen av resultatet Persson (2005).

5. EN KVALITATIV STUDIE

Den kvalitativa studien kännetecknas av ett hermeneutiskt förhållningssätt. Hermeneutik betyder att tolka, översätta, förtydliga, klargöra och utsäga. Syftet är att förstå det man studerar. Fördelen med en kvalitativ intervju är att undersökningssituationen strävar efter att påminna om ett vardagligt samtal. Metoden är öppen och flexibel och det finns under datainsamlingen hela tiden möjlighet till korrigeringar. Exempelvis kan det handla om erfarenheter som utökas under undersökningens gång. Skulle det visa sig att en fråga eller en frågeställning missats eller glömts bort, kan man i efterhand rätta till det. Därför är det viktigt att vara sensibel och öppen, inte bara vid datainsamling utan även vid planering eftersom förutsättningarna snabbt kan ändras. Genom att låta respondenten få tala öppet och fritt skapas möjligheter för respondenten att utveckla sina tankegångar så att djupare förklaringar kan ges. Möjligheten att få svar på frågor som har missats inledningsvis blir naturligtvis större om man tillåter nämnda öppenhet och sensibilitet. En kvalitativ studie ökar också forskarens möjligheter att kunna påvisa hur den totala situationen ser ut. Den försöker även att fånga alla de känslor och attityder som respondenten har i relation till sin upplevelse. (Widerberg 2002; Kvale 1997; Holme, 1997; Gilje & Grimen, 2004).

Larsson beskriver den kvalitativa studien som en idealistisk målsättning där forskaren försöker "uppleva vad den andre upplever" eller se världen med dennes ögon (2005. s.92).

URVAL

Det material som ligger till grund för studiens resultat baseras sig uteslutande på enskilda intervjuer med sex män i åldern mellan 19 och 30 år. Därutöver har två intervjuer gjorts med två anställda på stödcentrum för unga brottsoffer respektive brottsofferjouren. Intervjuerna med dessa två nyckelinformanter gjordes i ett fall innan de sex intervjuerna med de misshandlade männen och i ett annat fall efter. Den första nyckelinformantsintervjun var för att skaffa mig en bild av hur ett brottsoffer kunde tänkas bli påverkad av att bli misshandlad. Vid den andra intervjun med en nyckelinformant var fokus på att stämna av resultatet med en professionell uppfattning om hur en misshandelserfarenhet kan påverka. I stort sett saknar dessa intervjuer betydelse för resultat och analys. Därför kommer de endast att beröras när de har tydlig relevans för ämnet. Dessutom föregicks de sex intervjuerna av en testintervju med en ung man som blivit misshandlad.

Följande kriterier sattes upp för att finna respondenter till studien. Respondenten skall vara en man i åldern mellan 18–30 år och ha blivit fysiskt misshandlad på allmän plats för mellan ett och fem år sedan (1. www.wikipedia.se). Därtill skall respondenten ej vara släkt eller närstående till gärningsmannen. Trots att ett kriterium för att få kunna vara med i studien var att man hade utsatts för fysisk misshandel så ställdes det inget krav på att respondenterna skulle ha gjort en polisanmälan. Detta eftersom det skulle begränsa urvalet allt för mycket.

Enligt offerundersökningar är den faktiska våldsbrottsligheten, om man också inkluderar hot om våld, ungefär tio gånger högre än vad som framgår av polisanmälningarna. Människors benägenhet att anmäla misshandel tycks variera över tid och är olika för olika typer av misshandel. För vissa typer av våldsbrott handlar därför ökningen i statistiken om en kombination av en ökad anmälningsbenägenhet och en faktisk ökning medan det för andra brott i huvudsak rör sig om antingen en faktisk ökning eller en ökad anmälningsbenägenhet (www.bra.se).

Att finna respondenterna

Till att börja med tänkte jag göra ett urval av misshandlade män med hjälp av följande organisationer: ungdomspolisen i Göteborg, stödcentrum för unga brottsoffer i Göteborg samt brottsofferjouren i Göteborg. För att gardera mig bad jag vänner och arbetskollegor att höra sig för i sin sociala omgivning. Jag spred förfrågan bland personliga kontakter också utanför Göteborg eftersom jag ville ha så brett och omfattande urval som möjligt.

Snöbollsurval

Tyvärr kunde inte de olika organisationerna hjälpa mig med att få respondenter till studien utan jag fick enbart förlita mig till sådana som kommit till min kännedom genom mina personliga kontakter. Ett antal av dem kontaktades varefter några valdes bort eftersom de stod i släktskapsförhållande eller var på annat sätt närstående till mina personliga kontakter. Ingen av männen i studien tillhör min umgängeskrets eller är mig närstående. Dessutom tog jag ingen hänsyn till om de sa att de inte hade påverkats märkbart, utan frågade ändå om de ville vara med. Därför fick samtliga män som efter förfrågan tackat ja vara med. Urvalet kan således liknas vid ett ”snöbollsurval” (Larsson, 2005).

Respondenterna

Om respondenterna kan tilläggas att de befann sig i åldern mellan 19–30 år. Den senaste våldserfarenheten någon berättade om var för ett halvår sedan och den längst tillbaka inträffade för femton år sedan (han var femton år då). De sex respondenterna bor för närvarande i två olika städer, båda med mer än 100 000 invånare, men kommer från fem olika uppväxtkommuner. Två av dem är yrkesverksamma, två studerade och två är arbetslösa.

FÖRFÖRSTÅELSE

En grundtanke inom hermeneutiken är att vi alltid förstår något mot bakgrund av vissa förutsättningar. Vi möter aldrig världen förutsättningslöst. De förutsättningar vi har bestämmer vad som är förståeligt och vad som är oförståeligt. När vi närmar oss en text, ett visst beteende eller en bild som verkar oförståelig så är de alltid oförståeliga mot den bakgrund som vi själva tar med oss in i förståelseprocessen. Sådana förutsättningar går under många namn som mer eller mindre betecknar samma sak. De mest kända begreppen som har myntats av Hans Georg Gadamer. Han kallar sådana förutsättningar förförståelse eller för-domar (Gilje & Grimen, 2004, s.183).

Med dessa ord som förklaring blir det enklare att redovisa min egen förförståelse. Under ungdomsåren fram till att jag slutade gymnasiet var misshandel och våldsamheter något som förekom i min bekantskapskrets på helgerna. Egentligen var väl tillfällena någon åkte på stryk inte speciellt många bland mig och mina jämnåriga kamrater. Men det fanns allt som oftast närvarande i mina och kamraternas diskussioner (jmf Nilsson 2003, s.151ff).

Hursomhelst blev jag fyra gånger under mina ungdomsår misshandlad. Detta har inneburit tre sjukhusbesök, ett tandläkarbesök samt tre polisanmälningar. Därpå följde att polisen vid ett tillfälle inledde förundersökning (övriga två avskrevs tämligen omedelbart *på grund av bristande spaningsunderlag*). Förundersökningen ledde till åtal och rättegång. Där hovrätten fastställde tingsrättens dom och gärningsmannen fick fängelsepåföljd för misshandel. Varefter följde en längre tids brevväxling med försäkringsbolag och kronofogdemyndigheten innan jag kunde få ut merparten av skadeståndet. Bara av dessa myndighetskontakter framgår att jag på olika sätt har påverkats.

Nåväl, den här studien handlar inte om hur jag själv påverkats av att bli misshandlad. Men i min förförståelse finns att människor påverkas på olika sätt av att bli misshandlade. Denna påverkan har både olika omfattning och betydelse. Det ena misshandelstillfället behöver heller inte vara det andra likt vid upprepade utsatthet. Alla människor reagerar högst olika på liknande händelser. Givetvis är det en omöjlighet för mig att avgöra hur min förförståelse inverkar på min tolkning av materialet. På ett par områden ser jag utifrån min egen förförståelse risker som jag på förhand vill uppmärksamma läsaren på. Exempelvis har jag en i grunden ganska positiv uppfattning av att medverka i rättegångar. I kontexten betyder detta explicit att jag sett misshandel som något allvarligt och därför valt att polisanmäla det inträffade. I rättsprocessen har jag sedan definierats som målsägande och i vidare mening som ett brottsoffer. Häri ligger en risk i att jag utgår ifrån att respondenterna upplever det likadant. Därför vill jag vara tydlig med att min förförståelse även inbegriper att ett brottsoffer som utsatts för en misshandel kanske inte upplever det som något särskilt allvarligt eller finner att det inte är något övervägande positivt att polisanmäla det inträffade.

Det finns även andra orsaker som påverkar individens vilja att anmäla brott. Förhållanden kan vara sådana att man är rädd för att en polisanmälan skall innebära ökad risk för att utsättas för brott igen. Därtill kan omständigheterna kring misshandeln vara sådana att slumpen lika gärna kunnat göra den misshandlade till gärningsman. En medveten konsekvens av risken för att min förförståelse skulle kunna påverka materialet är således användandet av öppna frågor. I studien får jag därför försöka upprätthålla en vaksamhet så att inte en under- eller övertolkning sker av mina respondenters utsagor till följd av min egen förförståelse.

INTERVJU

Larsson (2005) beskriver den allmänna intervjuguiden som att:

Undersökaren formulerar ett antal relevanta samtalsämnen, teman eller frågeområden som behöver beskrivas mer i detalj och som är kopplade till problemställningen. Till varje temaområde formulerades ett antal öppna underfrågor. De frågor som formulerats behöver inte ställas i någon bestämd ordning och den exakta formuleringen av frågorna behöver inte följas likadant för alla intervjupersoner (s.104).

Anledning till detta val var att jag ville ha en abduktiv ansats där analysen skulle väljas utefter vad respondenterna faktiskt sa (Larsson, 2005). Min handledare och jag resonerade också kring min förförståelse och kom fram till att det enda hållbara vore att ha så öppna frågor som möjligt. Intervjukonstruktionen föregicks av en intervju med en nyckelinformant från brottsofferjouren. Detta samtal samt en snabb teoretisk genomgång (Tiby 1999; Lindgren 2004) tjänade som inspiration till de frågor som togs med i intervjuguiden (se bilaga 1). Efter "tillverkningen" av intervjuguiden gjordes en testintervju med en ung man som har blivit misshandlad. Hans synpunkter och min egen reflektion innebar att smärre förändringar gjordes i intervjuguiden. Därefter påbörjades intervjuerna med respondenterna.

Intervjutillfället

En fördel med att använda öppen metod som tidigt framkom var att frågor kunde formuleras utefter intervjusituationen. Exempelvis uppgav fem av de sex respondenterna vid själva intervjun att de hade utsatts för fler våldsbrott (hit räknas också ett fall av väpnat rån med tårgasspray) utöver den aktuella misshandeln. Av dessa hade ett flertal därutöver varit i ett antal "slagsmål".

Eftersom det i vissa fall hade varit en omöjlighet att särskilja hur mycket man har påverkats av att bli misshandlad från gång till gång så lät jag respondenterna berätta om hur deras totala våldserfarenheter påverkat dem. Dock fick jag fokusera på deras erfarenhet av att vara offer och inte som i ett enstaka fall gärningsman. Till detta hör att det är ett välkänt faktum inom forskningen att bland gruppen brottsoffer återfinns många som varit gärningsmän vid andra tillfällen (Lindgren, Pettersson, Hägglund, 2001). Alternativet hade varit att avbryta intervjun när de berättat om att de "slagsmål" de varit inblandade i haft betydelse. Likaså kändes det naturligt att låta dem berätta om tillfällen då de misshandlats som visserligen låg mer än fem år tillbaka men inträffade efter att de fyllt femton. Exempelvis hade det känts konstigt att be dem låtsas som om att misshandeln när de var femton år inte hade betydelse för hur de upplevde det att bli misshandlad en andra gång några år senare.

I sammanhanget kan det påpekas att våldsbrott är koncentrerade till en väldigt liten andel av befolkningen. Exempelvis framgår det av Carlstedts studie *Upprepad viktimering*² som bygger på Statistiska Centralbyråns levnadsundersökningar (ULF) att "en procent av de tillfrågade har utsatts för tre eller fler brott under det senaste året och har därmed utsatts för över 60 procent av våldsbrotten" (2001, s.1). Med tillfrågade avses här ett representativt urval av hela befolkningen.

Intervjuerna genomfördes antingen hemma hos respondenterna eller i en lånad offentlig lokal. Exempel på detta är grupprum på högskolor eller fritidslokaler i närheten av respondenternas bostad. I valet av lokal lät jag dem själva välja, hade de inga idéer föreslog jag hemma hos dem eller att jag kunde boka ett grupprum på högskolan i staden där de bodde. Tanken bakom detta val var att de skulle känna sig trygga och framförallt säkra på att ingen förbipasserande kunde höra vad de sa. I ett fall tackade jag nej till respondents lokalval, han ville då att intervjun skulle genomföras på krogen. Vid samtliga intervjutillfällen var vi således ensamma förutom ett fall där jag gjorde intervjun hemma hos en respondent. Hans sambo var hemma och eftersom han inte upplevde detta som ett problem var det inget jag kände mig föranlåten att ha synpunkter på. Innan respektive intervju startade informerades respondenten om att intervjun skulle spelas in på band vilket samtliga godkände. De sex intervjuerna tog mellan 30 och 75 minuter, skillnaden förklaras till stor del av att vissa inte upplevde att de hade påverkats så mycket som andra. Ett oavsiktligt bias (metodfel) som upptäcktes var att tre av respondenterna hade erfarenhet av att bli misshandlade av rasister eller människor med högerextrema åsikter.

Intervjueffekter och bearbetning av intervjuer

Jag upplevde i samtliga fall att jag fick god kontakt med respondenterna. Min strategi var att låta dem prata på och att avbryta bara vid särskilda tillfällen, vilket hände vid ett tillfälle. Detta för att få minimal styrning på deras svar. För det mesta funkade det väldigt bra. Dock kunde jag efteråt känna att i långa resonemang från respondenterna försvann en del intressanta följdfrågor eftersom det blev för mycket att följa upp. Efteråt hade flera av respondenterna frågor kring min "forskning" och hur jag skulle använda intervjumaterialet. Några av dem frågade mig om mina egna erfarenheter. Eftersom intervjun var över så svarade jag ärligt på denna fråga (se förförståelsen). Av detta följer att man i flera av intervjuerna kan utgå ifrån att en intervjueffekt förekommer. Det finns en diskussion kring huruvida det är viktigt att man som "intervjuare" är lik respektive olik de man intervjuar i termer av ålder, kön, klass, position, etnicitet. Bland annat har Burcar (2005) en intressant diskussion om detta.

² Med titeln avses att man utsatts för brott mer än en gång.

Hon avslutar denna med att tillägga att oavsett vilken betydelse olikhet respektive likhet har är det möjligt att göra en utmärkt intervju, en åsikt jag för övrigt delar. Dock upplevde jag det som en fördel i intervjusituationen att vara ung (26 år) och framförallt man. Åtminstone en respondent framhöll mitt kön som en förutsättning för att genomföra intervjun. I artikeln *Boys don't cry* framhåller Goodey (1997) att "hegemonisk maskulinitet inte tillåter omfattande sårbarhet framför flickor och kvinnor". Även Skrinjars *Forskare eller babe* problematiserar att intervjua någon av motsatt biologiskt kön (1997). Hursomhelst finns det också en risk för det motsatta, att man kommer för nära och blir "hemmablind". Trots att de flesta av intervjuerna gick bra så fanns det även enstaka som gick mindre bra. Det är en öppen fråga huruvida de hade gått annorlunda med en annan intervjuare. Förmodligen så ligger den stora skillnaden inte i kön utan beroende på vem man är. Därför kan man nog utgå ifrån att en annan forskare hade fått delvis annorlunda svar. Med detta inte sagt att min bild per definition skulle vara mer "sann" än någon annans.

Under intervjuerna fördes inga anteckningar. Däremot brukade jag börja lyssna igenom de bandade intervjuerna direkt efteråt och någonstans där började den första medvetna analysen av intervjumaterialet. Vid utskriften av intervjuerna så skrev jag först ut dem ordagrant, samt markerade tankepaus (vilket var totalt intetsägande). Kvale redogör för en möjlig riktning vid redigeringen är att "föreställa sig hur de själva skulle ha velat formulera sig i skrift" (s.156). Med stöd av detta ändrade jag uppfattning och omarbetade därefter marginellt det som de hade sagt till skriftspråk. Framförallt strök jag upprepningar, samt orden "liksom" och "typ". Detta för att citaten skall vara skriftspråkligt snyggare i resultat- och analysdelen.

ANALYSFÖRFARANDE

Inom tre dagar efter att varje intervju hade gjorts var den färdigutskrivna. Därefter började en omfattande genomläsning av intervjuerna och jag började markera med märkpena och understrykningar. Det framkom att i flera av intervjuerna fanns det stora berättelser i intervjumaterialet. Två av dessa "berättelser" finns med som separata delar av resultatet. Efter ett antal genomläsningar av intervjuerna så identifierades teman i männens berättelser som sedan använts för att presentera resultatet. Temana är *reaktioner, påverkan av misshandel* samt *inställning till våldsamma situationer*. I samråd med min handledare beslöt jag mig därefter för att välja Anthony Giddens teorier om självidentitet som grund för analysen. Honom närstående idéer såsom Goffmans teorier samt copingteori togs efterhand också med. Analysen knöts också till olika teman, dessa är bearbetning (*coping*), dramatisering (*Goffman*) och identitet (*Giddens*). Där varje tema kopplades till åtminstone en av teorierna.

Min analys kan med Kvaless (1997) ord således liknas vid ad-hoc teori. Då menar jag att min analysmetod består av flera olika tekniker och angreppssätt. En utgångspunkt för min analys ges av Gilje och Grimen (2004) som beskriver det som att "samhällsforskare måste med andra ord förhålla sig till en värld som redan är tolkad av de sociala aktörerna själva" (s.179). Vidare refererar de till Giddens resonemang om att samhällvetenskapernas grund är en dubbel hermeneutik. Detta resonemang bygger på ovanstående citat, att forskaren tolkar det som aktören redan tolkat, men tar det ett varv till. Forskaren skall därtill rekonstruera det som de sociala aktörerna egentligen menat men detta räcker inte, menar Giddens, för då kommer forskningen inte att komma speciellt mycket längre. Utan forskaren måste därför gå längre än de sociala aktörernas självuppfattningar (1992, s.181). I min analys har jag stärkt av innebörden i detta resonemang gått relativt långt i min tolkning. Kanske har jag rentav gått för långt. Detta vill jag vara tydlig med (detta står också i analyskapitlet).

Metodreflektion

Leymann (1989, s.12) skriver i *När livet slår till* att man inte kan forska om brottsoffer utan att vara tydlig med vilken bias man lider av. Till saken hör att han själv beskriver sitt egna bias som "civilkurage". Detta medger han visserligen som något ofullständigt, men likväl inställer sig frågan om det i modern tid någonsin inträffat att en samhällsvetenskaplig forskare påpekat att han eller hon saknat civilkurage? Hursomhelst har jag strävat efter att vara tydlig både med fall av bias, förförståelse samt de urvalsmässiga problem som finns med studien. Detta tillsammans med de tidsmässiga förutsättningarna har reducerat valet av metod kraftigt. Med bakgrund av detta har jag svårt att se hur studien skulle kunna ha genomförts på ett revolutionärt annorlunda sätt. Det är i belysning av detta som diskussionen runt några vetenskapsteoretiska begrepp bör ses.

Reliabilitet och generaliserbarhet

Kvale påpekar att begreppen reliabilitet, validitet och generaliserbarhet stämmer dåligt överens med kvalitativ forskning (1997, s. 207). Leymann (s.13) skriver vidare att ett av problemen med forskning på brottsoffer är att urvalsförfarandet ofta varit primitivt och ofta utgår ifrån de människor man faktiskt får tag på, vilket i sig kan vara nog så svårt. Problemet med detta är att forskaren inte velat acceptera bristerna utan gått vidare och generaliserat resultat till skada för många brottsoffer. Exempelvis har flera förväntat sig trauma efter att blivit drabbade eftersom man tror att det är så man skall reagera. Eftersom urvalet har gått till enligt snöbollsprincipen och uppvisar brister liknande de som Leymann påpekar vill jag understryka att resultatet svårligen kan kännetecknas av hög generaliserbarhet. Ett problem är att populationen våldsbrottutsatta är en dold population. Polisens respektive sjukvårdens statistik fångar bara en väldigt liten del av dem som utsatts. Samtidigt som Brottsofferjouren och stödcentrum för unga brottsoffer bara kommer till tals med dem som söker hjälp. Därför kan reliabiliteten på liknande grunder ifrågasättas.

Validitet

Med begreppet validitet menas att man undersökt det som skall undersökas och inte någonting annat. Sällan är det helt svart eller vitt, utan snarare så att man fångar verkligheten mer eller mindre bra. Genom att använda mig av ett hermeneutiskt förhållningssätt har jag sökt ökad förståelse kring problemet som undersökts och koncentrerat mig på tolkningen av verkligheten. Ett naturligt resultat med öppna frågor är att väldigt många svar ligger utanför ämnet. Men samtidigt får intervjuaren också väldigt många svar och synpunkter som ej hade framkommit utan detta öppna förhållningssätt. Däri ligger en paradox med öppna frågor. Det är inte heller klart på förhand vad som skall mätas och hittas. Kunskapsanspråken en kvalitativ "forskare" ställer handlar mycket om "varför" och en tolkning av detta "varför". Detta fokus på problemet medför att ett begrepp som validitet inte riktigt blir lika applicerbart som vid kvantitativ forskning. Snarare är det såsom det framläggs i rapporten *Vad är god forskningssed?* (s.36) att det "viktigaste är att vara tydlig, kritisk och ärlig om hur man bedömer sina felkällor" (www.vr.se). Värt att framhålla är att det finns ingen objektiv "sanning" om hur man påverkats av att bli misshandlad. Respondenternas utsagor är per definition efterhandskonstruktioner men som sådana minst lika värdefulla för erfarenheten och den egna identiteten. Dessutom skulle respondenterna sannolikt betona andra saker med en annan intervjuare. Trots dessa invändningar anser jag att respondenternas svar bidrar till att ge några spektrum av "verkligheten".

ETIK

Vetenskapsrådet ställer fyra huvudkrav beträffande humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (*Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. www.vr.se). Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I studien har jag strävat efter att tillgodose dessa krav.

Innan varje intervju informerades respondenterna om studiens syfte, vidare att deras deltagande var frivilligt och skulle spelas in på band, att deras intervju skulle aidentifieras samt att den inspelade intervjun skulle skyddas och inte användas utanför studien och den vetenskapliga kontrollen av den. Till respondenterna överlämnades också ett respondentbrev där de informerades om detta ännu en gång (Bilaga 2). I detta brev bifogades författarens mailadress och telefonnummer. Därtill erbjöds de att få studien hemskickad efter examination.

Respondenternas namn och känsliga personliga uppgifter har kodats och aidentifierats. Av etiska skäl görs heller ingen närmare presentation av mer än två respondenter, vars anonymiserade "berättelser" lyfts fram speciellt. I dessa fall har jag kontaktat dem efteråt och låtit dem godkänna detta förfarande. Däremot har jag inte låtit dem läsa igenom vad som står i berättelsen eftersom de skulle kunna påverka analysen i ett senare skede. Gällande övriga respondenter vill jag understryka att detta är en kvalitativ studie som granskar fenomenen och inte personer och därför får intresset anses vara begränsat av vem som sagt vad.

LITTERATUR OCH ARTIKELSÖKNING

Vid sidan av intervjumaterialet bygger studien på artiklar och litteratur i anslutning till ämne och metod. Sökningen begränsades till artiklar och litteratur på svenska och engelska. Dessa har gjorts i följande databaser British Journal of Criminology, Gunda, Google, Google Scholar, Libris, Mediearkivet, Sociological Abstracts.

Gällande Sociological Abstracts har följande sökord använts var för sig och i kombination med varandra: Physical abuse*, Victims*, Violence*, Adolescents*. Victimology*. Dock fann jag där inget direkt användbart.

I anslutning till informationssökningen fick jag hjälp av en av Brottsoffermyndighetens bibliotekarier som tipsade mig om det mesta av relevant ämneslitteratur. Med viss inspiration av deras referenser har jag därifrån arbetat mig vidare.

6. RESULTAT

I detta kapitel kommer resultatet i studien att presenteras. För att göra det insamlade materialet mer lättillgängligt och begripbart kommer två av respondenternas berättelse att presenteras särskilt. Bakom detta val ligger en önskan att synliggöra att det bland det omfattande intervju materialet finns starka livsberättelser. Därtill blir det tydligt för läsaren att våldsbrotten inträffar i en kontext. Vilket inte skulle framgå på samma sätt om resultatet enbart presenterades i form av centrala teman.

Dessa utvalda respondenters berättelse är inte speciellt lika varandra, tvärtom det är därför som de valts. Förhållandet mellan dem kan istället liknas vid tak respektive golv i form av påverkan av våld bland de olika respondenternas berättelser. En uppenbar skillnad är antalet tillfällen de säger sig ha blivit misshandlade. I en av de två utvalda berättelserna uppger den ena respondenten, ”Sebastian”, att han misshandlats tre gånger. Utöver detta har han enligt sin egen definition bara fått sig en smäll på käften vid ett antal tillfällen. Motsatsen utgörs av ”Robert” i den andre utvalda berättelsen som uppger att han misshandlats vid ett tillfälle. De övriga fyra uppger att de misshandlats eller utsatts för våldsbrott (en respondent blev efter våldsanvändning rånad) vid mer än ett tillfälle men ingen av dem berättar specifikt om fler än två händelser, vilket Sebastian gör.

Till valet av att använda sig av två berättelser och exempelvis inte en hör att det bland de sex männen saknas ett typiskt brottsoffer med en typisk berättelse. Istället har respondenterna påverkats på en mängd olika sätt och deras berättelser är inte enhetliga utan snarare mångfacetterade. Därför åskådliggörs materialet bättre genom användandet av två berättelser som på ett tydligt sätt skiljer sig åt. Likväl vill jag redan här framhålla att merparten av resultat presenteras i anslutning till utvalda centrala teman i respondenternas berättelser. Kapitlet avslutas sedan med en sammanfattande del, där aspekter såsom hur respondenterna pratar om våld tas upp. Då placeras misshandelstillfällena även in i en miljömässig kontext.

Angående citat och vem som säger vad

I materialet till de centrala teman ingår alla sex respondenternas berättelse. Det framgår då inte vem som sagt vad, respondenterna är anonymiserade. Vid de två berättelserna, hädanefter kallad Sebastians respektive Roberts berättelse används av lättförklariga skäl bara material från dessa två respektive intervjutillfällen. Materialet från dessa intervjuer används alltså dubbelt, i både tema - och berättelsedelen. För att tydliggöra den dubbla roll dessa intervjuer har gäller därför följande.

1. De material från intervjuerna med Robert och Sebastian som förekommer i centrala teman- delen är sådant som inte explicit uttrycks i deras berättelser. Däremot kan innebörden av sådant de sagt utvidgas bland de centrala teman. Detta för att allt som de sagt inte kunnat få erforderlig plats i deras berättelser.

2. Förståelsen av detta underlättas genom att det i tematiseringsdelen görs tydliga hänvisningar till att det är Sebastians respektive Roberts som sagt något. De citeras med andra ord inte anonymt. Detta för att inte någon läsare av studien skall tro att giltigheten i exempelvis Sebastians berättelse stärks av att jag väljer att använda honom anonymt för att upprepa samma sak, fast med tillägget att fler än en respondent skulle ha sagt det.

SEBASTIANS BERÄTTELSE

Misshandelssituationer

Sebastian är född i slutet på 1970-talet och inleder med att berätta att för honom är misshandel ett ganska personligt begrepp. Många gånger har han ”bara fått sig en smäll på käften” och då fortsatt kvällen med att gå vidare och dricka öl samtidigt som de gjort ont. Istället nämner han tre tillfällen då han upplevt att han blivit misshandlad. Första gången var när han var femton och campade i Italien tillsammans med sin familj. En kväll besökte han ett tivoli tillsammans med en kamrat och de blev ganska snabbt påhoppade av ett gäng om runt tjugo personer. Först var det enbart ”massa tjat och tjafs” innan han åkte på ”ett par rejäla slag och sen sparkar”. Till slut räddade han sig genom att kasta sig över några buskar, rakt i knäet på ett par som satt på en restaurang.

Kamraten lyckades emellertid undkomma ”någonstans i tumultet” och därefter få tag på Sebastians far på campingen. Varpå fadern ”ångade in som ett ånglok” på tivolit. Efter att gänget begripit vem som kommit instormade, så misshandlade de även fadern.

Det blev en traumatiserande upplevelse, för när han kom gående så hade de sparkat in ett par revben på honom och han blödde från ögonbrynet. Det blev världens tumult och jag vet att det enda som gladdde farsan dagen efter var när någon kom och läste tidningen för oss och berättade att nio italienska unga män låg på sjukhuset efteråt. Då vet jag, det vet jag att han sa att det kan de gott ha. Hela den upplevelsen har nog färgat mig mycket.

Sebastian berättar att han åren efter detta undvek att följa med kompisarna ut på stan och ofta stannade hemma på kvällarna och helgerna. De ”helgerna då kompisarna föreslog att man skulle campa i skogen och sånt så var man ju överlycklig.” När han var runt 17,18 år gammal börjar han istället träna kampsport. ”Det var mitt sätt att bearbeta det. Att lära sig att stå och ta för sig.” Vilket innebar ett lyft för självförtroendet i offentliga sammanhang. Ett par år senare flyttar Sebastian ifrån uppväxtstaden till en större stad i södra Sverige. Han är då aktiv i vänsterkretsar och 21 år gammal hamnar han en kväll i bråk med ett gäng nazister. De misshandlar honom men kvällen fortsätter med ett krogbesök. Men när han skall beställa sin första öl så säger polaren ”- fan du har någonting i axeln” varpå Sebastian drar ur en skruvmejsel ur axeln innan han svimmar av chocken. Enligt Sebastian kunde den lika gärna ha satt sig i halsen eftersom ”han hugger den rakt mot överkroppen.” Efter detta har Sebastian mardrömmar i något år samtidigt som han har svårt att sova. Han söker ingen hjälp för detta men lyckas efter ett läkarbesök till följd av sjukdom få sömnmedel utskrivet. Då kopplade han händelsen till att gärningsmännen var nazister. Även om Sebastian säger att han aldrig ägnat sig åt politiskt våld menar han att han i en period efteråt fick lätt att se saker ur ett ”vi och dom” -perspektiv. Där våld kunde rättfärdigas på grund av politiska meningsskiljaktigheter.

Han påpekar att han aldrig åkte till demonstrationerna i samband med EU – toppmötet 2001 eftersom han kände på sig att ”det skulle gå åt helvete.” Efterhand tröttnar Sebastian på denna miljö vilket blir en anledning till att flytta ifrån staden. Några år senare, i 25 – års åldern, blir Sebastian misshandlad för tredje gången. Då får han efter ett bråk på stan en flaska i huvudet som tvingar honom att uppsöka akutvård för att sys. Han berättar att han efter de senare tillfällen då han misshandlats känt av stressliknande reaktioner efteråt. En stress som en period efteråt ständigt är närvarande vilket gör honom halvspänd innan den till sist försvinner.

Påverkan

Sebastian upplever att de tillfällen han blivit misshandlad inte påverkar honom i hans nuvarande vardagsliv. Även om han säger sig vara ganska säker på att de påverkat honom på en mängd medvetna och omedvetna sätt. Han framställer det som att han insett att det han varit med om inte är speciellt vardagligt. Därtill tror han att händelserna påverkat honom till att bli hårdare än andra. ”Alltså både på ett positivt och ett negativt sätt. Jag kan tycka att jag är härdad.” Dock berättar Sebastian att han kan börja tänka på händelserna ibland. Det kommer på honom ibland, exempelvis om det är något dåligt på tv. Då kan minnesbilderna komma upp. Han säger att han brukar avfärda det ganska snabbt men säger också att det knyter sig i magen, när han berättar för mig om incidenten med skruvmejseln. Denna händelse pratar han därför helst inte om. Ett ärr på axeln påminner honom om händelsen idag och varje gång han tar på det får han en speciell känsla. Om ärrret berättar han att det dröjde tills det hade träffats under ett halvår innan han sa sanningen om hur det hade uppstått till sin nuvarande flickvän. Han beskriver relationen till henne som en delförklaring till att han undviker att hamna i slagsmål.

Jag kan inte ha kaos i mitt liv när jag försöker plugga, leva ett etablerat liv med min flickvän och den prylen. Det går liksom inte. Det tror jag, det har nog säkert varit jävligt bra för många. Både mig själv och många som haft ett liknande liv som jag.

Emellertid knyter det sig i magen när han tänker på det som hände i Italien. Det upplever han som att han aldrig bearbetat riktigt och nu tror han att det är försent. Dessutom säger Sebastian att han och föräldrarna aldrig riktigt pratat om det efteråt. I samma mening skildrar han sin far i positiva termer som någon som är som Clint Eastwood. Sebastian uppskattar antalet bråk han varit i som snitt en gång om året sedan han var femton.

Jag tror faktiskt att jag är någon sorts jävla idiotmagnet, ibland kan jag fundera på varför, av alla dessa människor som är här, varför gick du fram till just mig, vad fan hade jag gjort, de kan jag reta mig som fan på

Till detta hör att han omedvetet eller medvetet dragit sig undan folk och miljöer där det finns risk för konflikter. Sebastian hänvisar till en kommentar i Dödligt vapen – filmen om att åldras och säger följande: ”Jag kan drabbas av tanken att jag är för gammal för den här skiten. Jag är trött på det. Jag är genuint trött på det och det kan jag få ångest över”. Emellertid berättar Sebastian att han genom sina fritidsaktiviteter hamnar i situationer där det är mycket ”fylla och bröt, där kan det bli bråk och sådär”. Vid dessa tillfällen brukar han hålla sig undan därför han inte orkar gå igenom allt igen. Sebastian ser sig inte som en aggressiv person. Tvärtom, påpekar han att andra brukar benämna honom som översocial. Något han menar kan komma ifrån att han vill kompensera sig för ungdomsåren då han satt hemma och var rädd. Däremot säger Sebastian att han till följd av kampsporten vet hur man slåss. Samtidigt som han vid upprepade tillfällen understryker att de senaste åren varit lugna. Det senaste bråket, som var för ungefär ett år sedan, beskriver han som att killen som slog honom hamnat på backen efter att Sebastians slag träffat. Därpå sa Sebastian till honom att gå vilket han gjorde. För Sebastian var kvällen dock redan då förstörd och den följdes av dålig sömn samt kaosmardrömmar i en vecka. I anslutning till detta säger han följande:

Jag kanske får ett bakslag längre framåt i livet. Jag kanske blir en psykopat man läser om i tidningen. Men jag känner mig trygg numera även när det händer att folk är fåniga runt om mig. Så nuförtiden händer det ingenting som jag behöver bearbeta runt omkring mig.

ROBERTS BERÄTTELSE

Misshandeln

Robert är student och 26 år gammal. Misshandeln inträffade en helgkväll 2002 då Robert fortfarande bodde i den stad han växte upp i. Tillsammans med en kusin på besök hade han varit på en konsert i centrala stan och allt ”var bra och sådär”. På väg till bussen hem så stannar de och Robert köper en läsk. Sedan hör han hur någon bakom honom skriker, ”jävla afabög”. Eftersom Robert vid det aktuella tillfället bär en Palestinasjal så förstår han till sist att det är honom det ropas efter. Robert märker hur någon går bakom honom innan han känner en knuff ryggen. ”Så jag får hela läskan i hela ansiktet och jag blir förbannad och vänder mig och säger, vad i helvete gör du? När jag vänder mig om så sväljer jag nästan orden, för när jag vänder mig om så är killen nästan två meter lång och två meter bred och väldigt kortklipp.” Killen tar därpå tag i Robert som ser hur killen laddar huvudet för att skalla honom. Robert försöker då få undan sitt huvud men blir träffad över näsan.

Allt jag tänker när han släpper mig är att jag måste bara springa så fort han släpper mig, jag måste bara springa, jag måste bara iväg. Så snart jag känner att jag har mark under fötterna, för han lyfter nästan tag i mig, det känns som jag åker upp från marken. Så bara springer jag iväg så fort jag kan.

Robert säger att han då tänkte på att ingen reagerade. Han beskriver det som att ”människorna bara gick sådär förbi” samtidigt som förekomsten av krogar och nattklubbar i närheten innebar att ”det var vakter två meter bort”. Killen som gav sig på Robert var heller inte ensam utan hade sällskap av två andra killar som ”gick på” hans kusin. Robert känner sig efteråt orolig för kusinens skull. Han är adopterad från utlandet och har stort burrigt hår samtidigt som killarna har gett uttryck för nynazistiska åsikter. Kusinen kom emellertid undan ”innan de hann göra någonting” och kusinerna kan återförenas efter en stund. På håll hör de sedan hur killen som skallat Robert skriker efter dom innan de tar bussen hem. Eftersom kusinen är på besök och fyra år yngre känner Robert det som att han är ”tvungen att ta ansvar”. Direkt efteråt upplever Robert det som skönt att ha någon att vara lite orolig över ”för då slapp man koncentrera sig på sig själv”. Väl hemma berättar Robert för kompisar om vad som hade inträffat varpå de säger till honom att ”du har ju blivit misshandlad för fan”.

Påverkan

På måndagen efter helgen går sedan Robert och polisanmäler misshandeln. Genom gamla skolkataloger kan han då namnge gärningsmannen. Polisen visar dock inget omedelbart intresse och det dröjer innan han hör något från dem. Tvärtom ger polismannen som tar emot anmälan ett ”blasé” intryck. Robert berättar att han efter misshandeln hade ont och att huden blev röd och sedan svullen. Redan före misshandeln hade Robert bestämt sig att flytta till Göteborg och börja studera. Ett halvår efter misshandeln går flyttlasset men tiden fram till dess upplevs som obehaglig. ”Skulle jag gå ut så tyckte jag det var skönt att ha med några kompisar ibland, jag gillade inte att gå ut ensam. Men hemma och så var det ingen fara (...) Sen så tänkte jag lite på vad jag hade på mig, för anledningen till att han slagit mig var ju att jag hade haft palestinasjal på mig.” En besvikelse blir när folk i omgivningen efteråt började ifrågasätta hur Robert går klädd. De menar att kläderna har provocerat fram misshandeln. Som en motreaktion mot detta blir Robert istället ”väldigt bestämd, ingen skall ändra mig”. Och att fortsätta gå klädd som tidigare blir för Robert något viktigt. Detta eftersom han inte ville ge gärningsmannen någon ”makt” och låta honom ”förstöra mer än han gjort”.

Han beskriver det som en liten besvikelse att vuxna i hans närhet kände såhär. Därvid tycker han att man skall kunna gå klädd hur man vill utan att behöva bli kränkt för det. Samtidigt uttrycker han förståelse för deras tankar som han menar bottnar i att det var oroliga för honom. "Jag tror inte att dom verkligen förstod vad jag kände när dom sa så. Jag tror dom ville verkligen väl." Vidare säger han att han tagit upp detta med en del av dem. En del av dem ändrade sig sedan lite sedan och kunde därefter förstå Roberts syn på det hela. Andra vidhöll att han skulle sätta sin "egna säkerhet i första rummet". När misshandeln inträffade arbetade Robert på en större industriarbetsplats. Där blev de flesta arbetskamraterna arga eller förbannade över att han blivit påhoppad oprovocerat. Särskild fejt ansågs det vara att ge sig på honom bakifrån. Likväl fanns det bland arbetskamraterna sådana som tyckte att han fick skylla sig själv så som han klädde sig. Dessa arbetskamrater stod emellertid inte honom särskilt nära. Och hade tidigare sagt liknande saker, exempelvis att "tjejer får skylla sig själva när de har korta kjolar och blir våldtagna".

Robert upplever det som att han fick prata av sig så mycket som han behövde efteråt. Det är inte bara föräldrar och kompisar som ger honom mycket stöd. Utan även personer som han inte "kände så himla väl innan" engagerade sig mycket. Vilket han upplevde som något "våldigt positivt". Sammantaget gör detta att han upplever att han fått hjälp att prata om det inträffade. "Det var ingen jättestor grej. Men det var ju ändå en misshandel. Jag var mest chockad över att folk tyckte det var nånting och ville engagera sig."

Ett år efter misshandeln blir Robert kontaktad av polisen som ställer frågor och sedan startar förundersökningen på allvar. När rättegången blir av bor han sedan ett halvår tillbaka i Göteborg där han känner sig "mycket tryggare". Innan rättegången känner han sig visserligen lite pressad men det blir mer avslappnat än vad han föreställt sig. Gärningsmannen är åtalad för flera brott samtidigt som flera vittnen knyter honom till brottsplatsen. Robert upplever det inte som några svårigheter att bli trodd i rätten. Det kändes "lite som en upprättelse" säger Robert och fängelsedomens innebär att "det skulle inte finnas en chans att vi sågs på två år i alla fall, så det kändes bra".

Först efter att rättegången blivit av kan Robert tala med kusinen om det inträffade. Robert har tidigare avvisat samtalsämnet när kusinen tagit upp det eftersom han trodde det kunde vara en nackdel i en rättegång. Robert säger att han skulle uppfatta det som "det största nederlaget, att bli utsatt för någonting och sedan verkligen inte bli trodd". Han tror att kusinen tyckte det inträffade var jobbigt och därför velat prata om det. Robert berättar att kusinen senare i livet blivit misshandlad på grund av sitt utseende. Kusinen tog det då väldigt hårt och Robert förstår honom i detta. Självt upplever Robert att han trots allt hade ett val i hur han klädde sig. Detta till skillnad från kusinen som inte hade någonting han själv kunde ändra på. I samband med rättegången får Robert också veta att killen som misshandlat honom gett sig på en annan målsägande vid upprepade tillfällen efter att denne polisanmält honom. "Då kändes det väldigt skönt att jag bara var ett slumpvist utvalt offer" berättar Robert och menar samtidigt att han haft tur och kommit lindrigt undan jämfört med många kompisar. Han säger också att "det var inte meningen att jag skulle komma därifrån" och understryker att han genom att undkomma snabbt aldrig råkade i vanmakt eller hann känna sig kränkt. Därvid tror han att det skulle ha blivit riktigt jobbigt om han inte kunde komma därifrån. Idag säger han att han inte tänker på det inträffade så ofta faktiskt, utan istället "gått vidare" och att det är något som har löst sig. Robert ångrar heller inget utan är istället nöjd med att han anmälde misshandeln och säger att han skulle göra samma sak idag.

Kommentar till Sebastians berättelse

I Sebastian berättelse framkommer att den första misshandeln har påverkat honom mycket. Han var då femton år och uppvisar efteråt tecken på skuldkänslor gentemot fadern. Exempelvis pratar han om det som något "traumatiserande" när fadern kommer sönderslagen tillbaka till campingen. De hanterar dock aldrig detta genom att prata ordentligt om detta utan istället liknar Sebastian fadern vid en berömd "actionfilmhjälte". Han nämner även faderns ord om att "det kan de gott ha" angående gärningsmännens skador, något som mer än antyder en form av revansch. Efteråt känner sig Sebastian dock rädd och de följande åren väljer han att undvika liknande miljöer. Hans sätt att hantera detta och att stärka självförtroendet blir till sist genom kampsport. Genom förvärvade kunskaper i detta återupprättar han sin sargade självbild och slipper undvika offentliga miljöer. Sitt sociala beteende idag sätter han i samband med kompensation för det han har missat under dessa år.

När han är 21 år gammal blir han dock misshandlad igen. Sebastian säger att han på grund av de politiska antipatierna mellan honom och gärningsmännen under en period efteråt fick lättare att se saker ur ett "vi och dom" -perspektiv. Något som för honom innebar ett rättfärdigande av våld. En tanke han idag väjer sig mot. Fyra år senare blir han återigen misshandlad. Ett samband han nämner mellan dessa tillfällen är en efterkommande stressreaktion som gör att han känner sig konstant halvspänd. Tanken på detta och andra känslor kring våld ger honom fortfarande ångest stundtals. Exempelvis knyter sig magen när han pratar om dessa obearbetade minnen. Det är i detta sammanhang som Sebastians medvetna och omedvetna reaktion att aktivt undvika människor och situationer som förknippas med våld bör ses. Till detta bidrar att delar av hans självbild består i att idioter söker sig till honom för att bråka. Därtill innebär ett av hans fritidsintressen att han fortfarande hamnar i stökiga och våldsamma situationer, vilket han uttrycker en problematik kring. Till sist, att Sebastians upplever sömnlöshet och mardrömmar som reaktioner efter slagsmål på senare år bör givetvis ses som en konsekvens att hans tidigare erfarenheter av våld.

Kommentar till Roberts berättelse

Efter påpekande av kompisar accepterar Robert kort efteråt att misshandeln har inträffat. Sedan berättar han öppet om det för personer i sin omgivning. Genom samtal med dessa upplever hans sedan att han kunnat prata av sig om det inträffade. Det oväntade engagemanget från delar av bekantskapskretsen blir också något positivt. Dock är detta inte entydigt och han upplever även ett skuldbeläggande från vissa delar av omgivningen. Något han inte accepterar och detta tillsammans med den kränkning han upplevt vid misshandeln gör det viktigt för honom att stå för vad han tycker. Klädseln blir ett sätt för honom att manifesteras sina åsikter. Samtidigt framstår detta som en återupprättelse gentemot den känsla av maktlöshet som misshandeln innebar och den skuldbeläggning som kom från delar av omgivningen.

Han bryter sedan upp och börjar ett nytt liv i en annan stad. Detta kommer passande och han undviker därmed den obehagliga risken att stöta på gärningsmannen igen. Efterhand döms denne i en rättegång vilket Robert betecknar som en liten upprättelse. I hans berättelse saknas det efter rättegången betydande exempel på hur han upplever att han påverkats idag. Han tänker alltmer sällan på det och påminns framförallt om det i samband med att vänner blivit misshandlade. Samtidigt understryker Robert att han haft tur jämfört med en del av sina vänner och även andra offer för samma gärningsman. Inga andra händelser får honom direkt att börja tänka på det. Därtill känner han tillfredsställelse för hur han löste situationen.

REAKTIONER

Samtliga respondenter uppger att de haft vissa reaktioner som de sätter i samband med misshandeln. En av respondenterna menar dock att "så fort den fysiska smärtan försvunnit så försvinner också tankarna" Han säger vidare att han inte har några "psykiska men" kring händelserna men att det kan finnas omedvetna saker. Den tydligaste motsatsen finns kanske i Sebastians berättelse där han bland annat nämner mardrömmar som en reaktion efter första misshandeln. Vid senare tillfällen nämner han ångest som han kopplar till känslan av att känna sig för gammal för "skiten". En annan respondent berättar om att misshandeln inträffade under en period när han mådde dåligt och ofta hamnade i bråk. Som en följdreaktion till upplevelser av våld nämner han att han i samband med hög alkoholförtäring kunde få ett för honom destruktivt beteende. "Jag började må dåligt, jag började hata mig själv. Så jag började göra dumma saker." En respondent som menar att han inte haft några starka reaktioner konstaterar emellertid lakoniskt att han "mer fått taggarna utåt."

Rädsla

En av de vanligaste förekommande reaktionerna efteråt för respondenterna är rädsla. En av respondenterna beskriver sin rädsla efteråt misshandeln såhär.

Den närmsta tiden var det ganska tryckt stämning. Det var läskigt liksom i xxx (orten där han bodde, förf, ändring). Jag siktade på att jag skulle börja på gymnasiet, det var det som jag såg som lösningen på det hela, att lämna den där skithålan där det var så mycket trubbel.. Du kunde inte gå på byn, på stan, eller röra sig i samhällets på centrum på kvällarna. För man visste aldrig vad som skulle hända (...) hade jag stött på dem när de var packade eller sådär hade de nog kunnat gå illa igen.

Därtill benämner Sebastian rädsla som en reaktion efter första misshandeln och Robert säger att han upplevde obehag och tyckte det var jobbigt att gå ut ensam. En annan respondent understryker att han inte är rädd idag och numera bara tittar sig över axeln. Tidigare var han dock indragen i en konflikt mellan två rivaliserade etniska gäng i samma bostadsområde. Han säger att de både gängen numera litat på varandra vilket fått hans reaktioner jämfört med då att bli lugnare. Innan var han ständigt spänd i kroppen när han rörde sig ute. "Vad kan jag säga, man kunde inte gå normalt, man kollade hela tiden bakåt eller framåt."

Vaksamhet

De övriga respondenterna (de som inte var rädda) säger istället att deras uppmärksamhet har skärpts i olika situationer. En av dessa berättar exempelvis att: "Det händer väl ibland när man är i krogmiljö sådär att man kanske är lite mer vaksam i vissa situationer sådär, som man märker att vissa andra inte är." En annan respondent beskriver det som att den första händelsen skakade han helt enkelt bara av sig. Efter att blivit utsatt en andra gång är han desto mer vaksam på stan. Han rör sig inte lika gärna ensam längre i de centrala delarna av stan nattetid. Han beskriver det som att "man vet det kan hända vad som helst" och därför är han "on card så att säga."

Hämnd och återupprättelse

Flera av respondenterna uttalar ett behov av att hämnas oförrätten de upplevt. En av respondenterna beskriver det som att han fått stryk för ingenting och därefter varit spänd och förbannad. ”Jag tänkte jag måste slå för annars kan jag inte sova” säger han och menar att till denna reaktion hör att han är en person som inte anmäler misshandelsfall och därför inte blandar in polisen. Han nämner sedan en större sammandrabbning mellan två etniska gäng han deltagit i och där all denna ilska kommit upp. Till detta hör att han liknar sammandrabbningen med filmen *300* (som handlar om det historiska slaget vid Thermopyle mellan greker och perser). För flera av respondenterna gäller att de aldrig sett sig som ett offer. En av dessa förklarar skälen till detta genom att svara på nedanstående fråga

Johan: har du polisanmält det här vid någon gång?

Intervjuperson: Nej. Men jag har aldrig sett mig som ett offer vid dom här situationerna. Utan det har mer varit att ibland har jag till och med, även om jag fått ärr och sånt som kommer sitta livet så har det ändå varit viktigt att jag gått in i dom situationerna. För jag hade inte kunnat leva med det om jag inte hade gjort det liksom, jag hade grämt mig nåt så otroligt efteråt. Så vid vissa tillfällen, dom flesta tillfällen faktiskt, har det känts väldigt skönt att jag hamnat i det.

För en annan respondent kändes det från början som han ville glömma det inträffade. Men efter att han berättat om det inträffade för sin far så visade sig detta vara en omöjlighet.

Det är nog lite samma mekanismer som när någon blir våldtagen. Man går hem och duschar och försöker glömma det hela. Jag hade nog kunnat reagera likadant om inte farsan hade varit hämndlysten också fast på sitt sätt. Men han visade ändå en klar väg, att vi skulle ta det genom rättsystemet.

Likväl funderade han senare på att hämnas på något sätt i samhället där både han och gärningsmännen bodde. Han tillägger att han nog då skulle ha kunnat ”samla ihop 10 kompisar för att spöa dem”. Samtidigt säger han att var något orealistiskt över denna idé eftersom han aldrig sett sig som person som gör sådana saker. Hans upplever emellertid revansch känslor efter dom i rättegång.

Dock kände jag ju en stor tillfredställelse efter rättegången. Det var rätt skönt alltså. Det är skönt med rättegångar, det är skönt att få rättvisa, det är skönt, att få påvisa verkligen att dom gjorde fel, jag kommer ihåg som en utav killarna, han gick ju på fordonsprogrammet och skulle ta lastbilskörkort och fick sitt lämp kört på grund av det. Jävligt surt för honom, det förstår jag ju och han fick ju stanna upp i ett eller två år eller var det är i utvecklingen. På det sättet sabbades nog hans liv mer än mitt. Han är idag, idag är han lite utav en drogmissbrukare och rätt förtappad på ett sätt. Så idag är man ju ändå vinnaren på ett sätt. Och om 10 år igen så är man jävla igen, supervinnare. (...)Det var ju jävligt skönt att han fick sitt lämp bortdraget också, att jag fick sabba hans liv. Helt perfekt!

PÅVERKAN AV MISSHANDEL

För de flesta av respondenterna har misshandeln inneburit att de upplever att de som individer har påverkats. Till denna upplevelse bidrar en förändring i sociala relationer och att flera av dem har brutit upp efter att ha blivit misshandlade.

Uppbrott och undvikande

För flera av respondenterna har misshandeln följts av ett uppbrott i form av en flytt eller att man börjat studera någon annanstans (se både Roberts och Sebastians berättelse samt kommentarer). En av respondenterna beskriver det som att han var "körd" på orten där han utsatts för misshandeln och enbart hade utbildning på annan ort att se fram emot. Tiden fram till dess var någonting som gjorde honom svag och osäker vilket ledde till en sämre självbild. På sin gamla plats blev han ständigt påmind om det inträffade och han började undvika vissa platser. Efter att uppbrottet skedde blev problemen mycket mindre och det kändes lugnare. Något som bekräftades för honom när han av en slump en dag stötte på en av gärningsmännen.

Han tittade bara argt på mig och då kände jag att det är lugnt på något vis och han är kvar där ute i bushen och jag är här nu. Svårt att säga, det är en jävla vändpunkt i livet, det är en stor grej i mitt liv faktiskt som säkert har påverkat mig mer än vad jag vet.

Samma unga man säger också att han har lagt misshandeln bakom sig och det känns som om att det var länge sen. Emellertid vill han inte träffa gärningsmännen igen. I anslutning till detta berättar han att han nyligen bytt yrke och börjat på en ny arbetsplats. När han valde vilka ställen han skulle söka jobb på föll några ställen därför bort. Han ville inte arbeta i närheten av den stora arbetsplatsen (några mil bort) där en av gärningsmännen arbetar. Robert skildrar det som att han tror att gärningsmannen inte längre skulle känna igen honom. Därför upplever han inget obehag längre när går ut tillsammans med sin bror på hemorten. Dock säger flera av de unga männen att de undviker hotfulla människor eller sådana personer som kan befaras vara farliga. En av de unga männen berättar att han kollar sig bakom ryggen när han är ensam och märker han att det är "badguys" så blir han försiktig. Att det är en skillnad mellan att undvika specifika personer i en bekant miljö och att vara försiktig i en okänd omgivning säger ytterligare en av respondenterna och tydliggör:

Här känner jag till vilka personer som kan man säga lever för våldet. Som skulle kunna hämnas både tre och fyra gånger om man nu bara blev deras ovänner. Om man är i andra städer, så kan man omöjligt veta vilka dom här personerna är. Då gäller det bara att använda det sunda förnuftet så att man inte hamnar i sådana situationer.

Vi och dom

För ett par av männen fick erfarenheten av att bli misshandlad politiska (antirasistiska) konsekvenser. I samtliga respondenters berättelser finns det åtminstone någon händelse där antingen gärningsmannens politiska identitet (exempelvis nazist) setts som en orsak till att misshandeln ägt rum eller så har respondenten framhållit dennes etniska ursprung som ett särskilt faktum. Ett exempel på det senare är när den av de unga männen som definierar sin etniska tillhörighet som en annan än svensk förklarar sin lojalitet till sin etniska grupp som att "på bra sätt och dåligt sätt, vi måste ta hand om varandra."

Han beskriver hur han efter en misshandel fick besök av flera personer med samma etniska ursprung, som gav honom sitt stöd och lovade att hämnas. En annan respondent skildrar det som att omgivningens starkaste reaktion var att ”Det är väl typiskt att det skall vara utlänningar”. En annan av respondenterna säger rakt ut att ”Jag hatar nazister” och han säger sedan att det inträffade fått honom att tydlig ta ställning mot skinnhuvuden och rasister. I Sebastians berättelse säger han att ett av tillfällena då han misshandlats mynnade ut i ett tydligt ”Vi och dom” – tänkande. Flera av de unga männen kopplar sina erfarenheter av vara brottsoffer till hur de upplever att det ser ut i samhället. En av dessa säger att exempelvis att:

Det är mycket våld nuförtiden. Fan, det är en jävla våldsfixering som jag tycker är sjuk och det måste vara något jävligt snett i samhället.

Vänner

Samtliga unga män redogör för att de pratat med sina vänner om det inträffade. Några av dem säger att de fått stöd av sina vänner. Men för flera av respondenterna har misshandeln inneburit att de förlorat vänner eller sökt sig ifrån dem. Detta eftersom man upplever att de bidragit till att man fått problem eller att de inte ställt upp tillräckligt.

Jag hänger inte med mina kompisar och sånt. Jag skiter i dom. Jag bara hälsar på dom.

Samma respondent som säger ovanstående menar att han skulle få sitta i fängelse om han fortsatte att umgås med sina gamla kompisar. Sebastian framställer det som att de flesta av hans kamrater varit i slagsmål. Det har varit en naturlig känsla för honom att alla i hans omgivning fått en smäll någon gång. För vissa som han känner sedan gymnasiet har det alltid varit bråk och kaos runt. Han beskriver det som att flera av dessa flyttat ifrån den mindre tätort där de vuxit upp. I sina nya hemstäder har de sedan börjat umgås med ”likasinnade” i kriminella kretsar. Han understryker att dessa människor inte är hans vänner och beskriver det som att han dragit sig undan de här människorna alltmer: ”jag vill inte ha med det att göra. Jag vill inte ha med dom att göra liksom.” Ytterligare en av respondenterna redogör för att kontakten till vännerna förändrats efter misshandeln. Han beskriver det som att några av dem började ha kontakt med gärningsmännen efteråt. ”Då försköt jag dom lite, jag kände en sådan lojalitet att är man deras polare så är man inte min polare.”

Föräldrar

Till personerna i deras sociala omgivning som vet om att de misshandlats vid åtminstone något av tillfällena hör i samtliga fall åtminstone en av respondenternas föräldrar. Dock uppger flera att de och föräldrarna aldrig riktigt pratat ut om det. En av dessa skildrar det som något som ”passerade förbi”. Andra säger att de upplever att föräldrarna blivit ledsna och oroliga. En av männen berättar om hur han försökte dölja det för sina föräldrar. Problemet var att han sytts uppe på huvudet och därför varit tvungen att raka av sig håret. Hemma (han bodde hos föräldrarna) fick han därför jämt gå runt med mössa men efter att han somnat en kväll tog de av honom den. Då hans mor inte trodde på hans förklaring om att han hade ramlat så ändrar han den till att han varit i slagsmål (enligt honom hade han varit ensam då cirka tio killar gett sig på honom med slag, sparkar och tillhyggen). När han sedan berättar att han blivit misshandlad blir hon ledsen. ”Hon sa, var försiktig, gör ingenting dumt och tänk inte på det som har hänt.” Han beskriver det som att han numera tar det lugnt och gör som hans föräldrar säger. Detta eftersom han vet att de vill honom väl och att han inte vill oroa dem. En annan beskriver ett av tillfällena då han blivit misshandlad som något som svetsat samman honom och hans far.

Det var inte kul att vara offret inför farsan. Han har rätt hård syn på det där. Det är inte så jävligt roligt att lipa framför honom, ändå så kom vi nog lite närmare varandra efter det här. Direkt efter så tog han kommandot och styrde upp allting. Det var jävligt skönt.

Självbild

Några av männen uttrycker det som att deras identitet delvis skapats till följd av en misshandel. En av respondenterna framhåller att den misshandeln som påverkat honom mest inträffade under de åren då han byggde sin identitet. Till detta bidrog att misshandeln hade rasistiska förtecken och att han därför erhöll martyrstatus bland likasinnade ungdomar på uppväxtorten. På detta följde ett politiskt ställningstagande som till betydande delar formades av avsky inför vad gärningsmännen var. Han beskriver det som att han efter misshandeln mest var chockad och rädd för att bli utsatt igen.

När man blivit nedtryckt i skiten en gång så är man rädd att hamna där igen, man vet vilken psykologisk smärta det innebär så på det sättet är man ju svagare och liksom hämmad, kan man säga. Man blir hämmad av det.

Flera andra säger att de funderat över frågan om varför det är de som blir misshandlade eller råkar i slagsmål. Sebastian beskriver det som att han tidigare trott att "alla vuxna män hade fått rejält med stryk någon gång i sitt liv" men att han numera inser att så inte är fallet. Dessutom ser han det som ett faktum att om folk i hans omgivning kände till alla gånger han misshandlats så skulle de se honom som en bråkstake. Dock tillägger han att han varit stökig när han var yngre. Liknande tankegångar hörs från en annan respondent som säger att han är en sån person som problemen kommer till. Ibland skulle han vilja gömma sig för dem men det funkar inte. Något han försöker hantera genom att det lugnt. Vidare säger han att:

Jag är inte sån person som när jag fått stryk börjar tänka mycket. Man tänker någon gång men inte alltid. Jag bryr mig inte om det så mycket som alla andra. För det bästa är att inte tänka på det. Annars så blir det bara värre och värre. Man tänker så man blir arg och gör dumma saker mot andra istället.

Men mest jag tränar thaiboxning och boxning och sådana saker. Jag tycker det är roligare.

Han beskriver det som att en fördel med kampsport är att det där är tillåtet att slåss utan att det blir fängelse och böter. Det sistnämnda säger han sig ha erfarenhet av efter att begått ett våldsbrott tidigare. En annan av männen kopplar sin uppfostran till varför han har hamnat i slagsmål ett antal gånger. Och skildrar det som att han har fostrats till att stå för vad han tycker oavsett vad majoriteten tycker. Han säger att det inte är självkänslan som skall upprätthållas vid ett bråk utan det från hans sida är något uppfostringspräglad. Det handlar inte om prestige utan om att han för att "vara stolt över mig själv så måste jag ändå kunna stå för det jag tycker, även i situationer som kan leda till våld." Något som framgår av dessa exempel är att självbilden har förändras på en mängd olika sätt för respondenterna.

INSTÄLLNING TILL VÅLDSAMMA SITUATIONER

För flera av respondenterna har misshandeln samtidigt inneburit att de upplever att de kan något om våld och konflikter. En respondent beskriver detta enligt följande.

Johan: har du lärt dig något av att åka på stryk eller är det bara smärtsamma erfarenheter?

Intervjuperson: Det man lärt sig kanske, eller det man förstått är, det kostar på att om man skall stå för sin rätt, om man skall hålla på sin stolthet, kan ibland innebära att man hamnar i konfrontation och så det är både positivt och negativt kan man tycka. Det har man förstått sådär, att det är så. Det är ganska logiskt egentligen med, det blir ganska uppenbart ju mer man tänker på det.

Johan: är det värt det?

Intervjuperson: jag tycker det fortfarande är värt det. Om du ställer frågan till mig om fem år så kanske jag ger ett annat svar. Men idag tycker jag det fortfarande är värt det.

Samma respondent understryker också att han inte söker sig till våldsamma situationer eller bråk. Han uppger därvid att han vid tre tillfällen har fått uppsöka sjukvård till följd av att han fått stryk.

Stå upp och slå tillbaka!

Merparten av de unga männen är tydliga med att de kan slåss. Alla utan en beskriver det som att om någon börjar någon slåss med dem så tvekar de inte att slå tillbaka. Därav följer den praktiska konsekvensen att de efter att ha upplevt sig provocerade lätt hamnar i slagsmål med andra. Sådär beskriver två av respondenterna denna inställning.

Jag har lärt mig. Det är samma om du blir misshandlad eller om du slår någon för ingenting. Känns samma. Det är därför man måste tänka innan. Nej, inte slå men om någon göra någonting dumt med dig. Då tycker jag inte att du bara skall stå och ta emot. Du skall självförsvara dig eller slå tillbaka mycket.

Det beror ju helt på tillfället, jag har inte särskild kort stubin, det har jag inte. Jag kan tolerera ganska mycket. Men när dom väl går över en viss gräns då blir det ordentlig ilska, jag kanske överväger 1-2-3, gånger innan det händer, när jag väl har blivit irriterad eller fått känna den där aggressionen, då är det riktig aggression, då blir jag förbannad. Det är ju inte präglad av impulsivitet eller något sånt känner jag (...)just vad det får för konsekvenser, när det väl har blivit, när det har gått över den här tröskeln så tänker jag inte nånting. Då är det bara ilska.

En annan respondents inställning är att "om någon höjer nävarna emot mig så höjer jag nävarna tillbaka". Därtill säger denna respondent att han känner sig avtrubbad och kylig i våldssituationer. Något han förklarar med sin egen erfarenhet. Han säger att det är som allting annat, man lär sig saker genom att uppleva dem. Han berättar att han kände sig "stark och kylig" vid andra gången då han blev misshandlad. Vilken han beskriver som ett tillfälle då han var jättefull och gick fram till en raggare och sa något. Därpå höll de fast honom medan de slog honom. Utifrån denna erfarenhet tror han att han inte skulle bli chockad om han åker på stryk igen. Utan klara av att "snacka, babbla och tjafsa sådär". Delvis liknade känslor vid slagsmål skildrar även Sebastian.

Däremot kan jag nog se att jag blivit jävligt kylig och beräknande, alltså sådär, otäckt kall i dom situationerna så att jag blir, det är precis som att allting börjar gå i slowmotion när sådana saker händer sedan dess. Beräkna precis hur man lämpligast skall slå. Man blir elak nästan så att, och det har i och för sig påverkat mig under vissa perioder i mitt liv så har jag blivit rädd för mig själv. Jag lärde mig nog ganska tidigt att det finns ingen värdighet i att slåss och gör man det så finns det ingen anledning att slåss schysst. Det är lika bra att gå efter knäna och leder och allt. (...) Jag vet att jag kan göra folk illa ordentligt och speciellt eftersom jag får den mentaliteten när det blir bråk.

Till resonemanget hör att Sebastian framhåller att detta bidragit till hans vilja att i framtiden inte hamna i fler slagsmål. En vilja som han återupprepar vid flera tillfällen under intervjun. En av hans kritiska funderingar kring detta ser ut enligt följande:

Det vet man inte hur andra hade löst de situationerna. Så, alla de här händelserna har kanske gjort att man haft nära till våld eller att ta till våld. Jag vet för ett tag sen satt jag och var stolt över att jag aldrig i hela mitt liv har slagit först. Och då insåg jag att det är fånigt att vara stolt över. För jag har trots allt slagits.

Behovet av att prata om det

Majoriteten av respondenterna uppger att de haft ett behov av att hantera misshandeln genom att prata om den. Dem som de då har vänt sig till har varit vänner och familj. Ingen av dem har sökt hjälp hos brottsofferjouren. Två uppger spontant att de fått information från brottsofferjouren efter polisanmälan men inte gått dit. En av dessa (som inte upplevde något behov av att bearbeta det inträffade) säger att detta kändes "överdrivet" och att det fick det inträffande att låta som ett "trauma". Den andre säger att han inte ville ta av deras tid och att det finns andra som behöver dem bättre. Hursomhelst uppger en av männen att han fått hjälp genom att prata med människor som arbetar inom en socialt förebyggande verksamhet i området där han bor. Situationen blev för honom därefter lugnare. Andra beskriver det som att de fått hjälp av vänner och föräldrar.

Det var farsan och mina närmsta vänner. Men mina närmsta vänner gav mig en jävla hjälp. Jag spelade nog rätt hård också. Sådana här saker kom ut lite stegvis, det tar ju lång tid innan man bearbetat av det. Så är det. Man släpper väl ut det i små pysar sådär, snacka med vänner och sådär.

GEMENSAMMA DRAG I BERÄTTELSEN

Respondenterna har i varierande utsträckning pratat med andra om upplevelsen att bli misshandlad. För flera är detta ett känsligt samtalsämne. Många uppger att detta är någonting som de fortfarande tycker det är svårt att prata om eller att det är inget man pratar om i efterhand. Vissa tycker det de själva har drabbats av är ingenting speciellt. Medan andra refererar till denna händelse som något som haft stor betydelse i deras liv. En refererar till det inträffade som något man i skämtsamma ordalag pratar om dagen efteråt. Han menar att detta kan bero på att man inte vet hur man skall prata om det utan därför väljer att skämta om det. Samtidigt säger han att eftersom kompisarna kanske sett vad som hände så vill de höra hans bild av det som har hänt. När han blir tillfrågad om en konkret händelse som han tidigare redogjort för berättar han att han inte diskuterat den saken med någon av kompisarna. Han förklarar detta med att det inte bara var han som var i slagsmål i grabbgänget den helgen. Flera av respondenterna sätter sin egen erfarenhet i ett större sammanhang.

Exempelvis menade respondenterna på i det tidigare anförda exemplet att grabbgängets inställning var att slagsmål inte var något speciellt. I Roberts berättelse finns det ett liknande resonemang där han jämför sig med sina kompisars följdreaktioner och menar att han haft tur. En annan av männen berättar att hans skäl till att inte tala om sin misshandel är att det är så vanligt förekommande bland ungdomar ute i nattlivet i dagens Sverige. Istället lägger han sitt fokus på hur han skall slippa göra samma erfarenhet igen. Det finns även bland männen i studien några som explicit ogillar att prata om det. Exempel på detta finns i Sebastians berättelse. En annan respondent upplever det som något av ett problem när han stöter på människor från sitt förflutna. Eftersom det oftast är den händelsen de börjar prata med honom om. Han säger i anslutning till detta att han därför reagerar negativt när han träffar människor från den ort han ursprungligen kommer ifrån.

Gemensamt är att förutom ärr så har ingen av respondenterna några kvardröjande fysiska skador till följd av misshandel. Dessutom säger sig ingen haft någon längre konvalescenstid eller behövt sjukskriva sig från studier eller arbete. En annan stor gemensam nämnare i samtliga respondenters berättelser är att alkohol finns oftast med på något sätt. Vad som menas med detta är att samtliga respondenter antingen själva varit påverkade av alkohol vid något av tillfällena när en misshandel ägt rum eller så har gärningsmannen varit det. Därtill har nästan alla blivit misshandlade under en veckohelg. En respondent menar i anslutning till detta på att det är väldigt våldsamt på gatorna idag och att det verkar som att så fort det blir fredag eller lördag kväll så blir folk mer aggressiva. Något som respondenten förklarar med att ange alkohol och droger på gatan som den grundläggande orsaken. Ett tydligt gemensamt drag i samtliga respondenternas berättelse är det numerära underläget. Samtliga berättar åtminstone om någon gång de misshandlats då gärningsmännen varit fler än en. I Roberts berättelse är förvisso gärningsmannen bara en enda person men i hans sällskap ingår två kompisar. Dessa koncentrerade sig på Roberts kusin som emellertid hann undan.

7. ANALYS

Som konstaterades i resultatkapitlet har de fysiska skadorna hos respondenterna varit övergående. Däremot har flera av dem ärr och exempelvis Sebastian beskriver detta som något som ger honom en speciell känsla varje gång han känner det. Enligt en nyckelinformant på stödcentrum för unga brottsoffer är det relativt vanligt bland misshandelsoffer att det väcker starka känslor till liv när de tar på ärr. Analysen kommer därför att koncentreras på de psykosociala konsekvenserna (Lindgren 2004; Leymann 1989).

Till analysens förutsättningar hör att en respondent som blivit misshandlad vid upprepade tillfällen säger att tanken på vad som har hänt brukar försvinna med den fysiska smärtan. Detta är på inget sätt orimligt och lämnar åtminstone möjligheten öppen för att somliga respondenter påverkats minimalt i efterhand. Dock säger han i en annan del av intervjun liksom flera av de andra respondenterna, att de förmodligen påverkats både medvetet och omedvetet av de misshandelssituationer som de har varit med om. Något som inte heller förenklar analysens förutsättningar är faktumet att respondenterna blivit misshandlade vid olika antal tillfällen. Dessa respondenter uppger även att det skiljer sig i hur man påverkats mellan tillfällena. Exempelvis kan Sebastians konstaterande om att han har blivit misshandlad tre gånger och därtill bara åkt på en smäll vid ett antal ytterligare tillfällen få anses ganska talande på den punkten. Däremot tyder hans reaktioner vid senaste tillfället (mardrömmar och dålig sömn i en vecka) på att hans tidigare utsatthet har betydelse.

Nåväl, för att försöka skapa en tydlighet i analysen har materialet knutits till olika teman som sedan tolkats. Detta gör jag med användning av de teorier som presenterades i kapitlet teoretiska perspektiv. Utöver detta görs på sina håll hänvisningar till tidigare forskning. I kontexten kan det vara värt att understryka att analysen är ganska vittgående och det är möjligt att jag som författare tolkar respondenternas utsagor lite för långt. Därför kan det vara värt att återigen förtydliga att ansvaret för analysens tolkningar endast är mitt.

BEARBETNING

Ett sätt att hantera misshandeln för flera av respondenterna har varit att använda sig av det sociala stöd som finns i omgivningen. Något som kan liknas vid en känslfokuserad coping (Starke, 2003). En av respondenterna berättar om att han efter misshandeln började prata med sin pappa om det medan Robert tog hjälp av sina vänner och föräldrar. Både dessa valde i ett senare läge att gå vidare och polisanmäla det inträffade. Deras senare sätt att hantera misshandeln kan därför tolkas som en tillämpning av problembaserad copingstrategi där man väljer att vara med om en rättegång för att "lösa" det upplevda problemet. Samtidigt påpekar Lindgren (2004) att till detta problem hör att många brott idag aldrig utreds ordentligt av polisen.

Till hanterandet av misshandel hör att de flesta av respondenterna i efterhand kunnat omdefiniera misshandeln och följdverkningarna till något som inte enbart är negativt. Detta kan ses som känslfokuserad coping med en positiv omtolkning av erfarenheten. En av de unga männen menar exempelvis att den praktiska konsekvensen av misshandeln är för honom att han numera undviker bråk. Detta därför att det för honom inte spelar någon roll om man slår eller blir slagen, han mår lika illa i båda fallen. Det tydligaste resultatet är dock att de allra flesta av respondenterna varken sökt eller erhållit något speciellt stöd hos omgivningen. Istället har de valt att bara "gå vidare" och fortsätta ungefär som förut.

Gå vidare

Nilsson (2003, s.137-140) redovisar en hel del kritik mot copingbegreppet som han bland annat menar har analytiska problem och en ideologisk slagsida. Han menar exempelvis på att de mesta som en individ företar sig i relation till ett problem kan analyseras som en copingstrategi. Istället framhåller han en ”gå vidare” strategi och menar att bearbetning kan användas för att förlänga lidandet (s.155-158). Han understryker också att bearbetning inte är ett entydigt begrepp.

I samtliga intervjuer har respondenterna fått frågan om de bearbetat det inträffade. Det vanligaste svaret har varit att de inte upplevt något sådant behov. Alternativt, som tidigare redovisats har fått socialt stöd av omgivningen. Därutöver har en respondent pratat av sig med personal inom en socialt förebyggande verksamhet något som han menar hjälpte honom att må bättre. Sebastian säger å andra sidan att han skulle ha behövt bearbeta de tidiga misshandelsituationerna men fick en sorts bearbetning genom kickboxningen som hjälpte honom att bemästra sin rädsla. Sammanfattningsvis verkar det dominerande sättet bland respondenterna att hantera misshandeln vara att gå vidare (jmf Burcar,2005). Några uppger därvid att minnen ibland kommer upp vilket de tycker är jobbigt. En respondent säger att han vid dessa tillfällen liksom i relation till sina våldserfarenheter i stort försöker att inte tänka på det. Han säger också att han blir arg när minnena blir alltför påträngande. Detta kan jämföras med den försvarsmekanism som Freud benämner bortträngning (Lundh & Smedler, 2005). I valet till att gå vidare ligger också en fördel i att man inte blir nertryckt av själva upplevelsen. Lidandet tar åtminstone inte för stunden överhanden. Giddens anser i anslutning till detta att:

Många av elementen i det att kunna »gå vidare» befinner sig på en praktisk medvetandenivå, där det ingår i de vardagliga aktiviteternas kontinuitet. Det praktiska medvetandet är oupplösligt förbundet med den reflexiva inspektionen av handlingarna – men det är snarare »icke-medvetet» än omedvetet” (1997, s.47-48).

Att ”gå vidare” blir alltså liktydigt med att följa sina vardagliga rutiner (exempelvis fortsätta arbeta /studera och så vidare). Dock innebär detta inte att man genom genomförandet av dessa handlingar kan undkomma den bakomliggande händelsens betydelse (exempelvis misshandeln). Utan att oavsett om man inte är medveten om det eller inte så påverkar denna händelse ens vardagliga liv.

Kritik

Med stöd av denna studies resultat och Giddens teoretiska resonemang kan man invända en del mot Nilssons (2003) tes. Att bara ”gå vidare” som en uttalad strategi efter misshandeln har för merparten av respondenterna inneburit att de efteråt hamnat i fler våldsamma situationer. Dessutom har deras strategi då varit att slå själva alternativt tänker de göra detta vid kommande situationer. Detta visar att våldet i hög grad är närvarande i deras tänkande. Med andra ord kan man beskriva det som att männen har lämnat misshandeln bakom sig men misshandeln har inte lämnat dem. Dock skall det tilläggas att det givetvis är en omöjlighet att dra några bestämda slutsatser utifrån materialet huruvida respondenterna skulle hantera sådana situationer annorlunda om de valt att hantera sina erfarenheter av våld på något annat sätt.

DRAMATISERING

När en individ framträder inför andra individer projicerar han medvetet eller omedvetet en definition av situationen i vilken en jaguppfattning ingår som en viktig del (Goffman, 1974, s.210).

Offer

Ett gemensamt drag i respondenternas berättelse är dramatiseringen. Det är en scen som målas upp för intervjupersonen med flera akter (se exempelvis Sebastians och Robert berättelser). I samtliga av männens berättelser definierar de sig själva som aktiva i förhållande till det som inträffat. De slår tillbaka, springer iväg eller argumenterar emot. I två extremfall där respondenterna liknar det numerära underläget med tio mot en respektive tjugo mot två till gärningsmännens favör säger exempelvis båda respondenterna att de slagit tillbaka. Endast i ett fall utger sig en av respondenterna sig för att ha varit direkt passiv. Det är när tre "invandrarkillar" kommer emot honom och en av dem sprayar honom med tårgas i ansiktet innan de frågar honom vad klockan är. Han ger dem då mobiltelefonen varpå han blir sprayad igen innan de går därifrån³. Utifrån ett genusperspektiv framhåller Pettersson i antologin *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet* att våld kan förstås som ett sätt att markera vad man inte är.

Man är inte feg, svag, feminin eller homosexuell. För att bevisa detta skall man omutligen stå upp och slåss om så behövs, för att ingen ska få "fel" intryck. Detta skapar således en attityd av beredskap inför att ta till våld när så behövs för att upprätthålla sin manlighet (2003, s.139).

Vidare definierar hon bland annat följande egenskaper som typiskt maskulina överordnad, aktiv, stark, rationell med flera. Med detta i bakhuvudet kan respondenternas berättelse förklaras med att de själva ställer sina maskulina egenskaper i förgrunden. Förmodligen är detta en delförklaring till att så få av dem betecknar sig som "offer" i samband med misshandeln. Burcar menar exempelvis att ett "offer är oskyldigt, försvarslöst och inte delaktigt i brottet. Ett offer är svagt, sårbart och i behov av hjälp" (2005, s.20-21). Tham (2001) resonerar kring detta och menar att vara brottsoffer är att befinna sig i en spänning mellan att vara aktiv eller passiv. Att söka skydd (eller att be om hjälp) förutsätter således att man underordnats sig något, exempelvis samhället.

Det kan alltså finnas en ambivalens från de brottsutsattas sida inför att vända sig till staten med sin utsatthet. Även från statens sida eller det allmännas sida har en kluvenhet blivit märkbar. I moderna samhällen, präglade av massbrottslighet, blir det allt tydligare att staten inte kan skydda medborgarna från alla brott (2001, s.39).

Till dessa resonemang om offerskapets innebörd kan det beaktas att flera av respondenterna inte polisanmält de tillfällen då de blivit misshandlade. För åtminstone två av respondenterna framstår detta som ett aktivt val. En hänvisar till att det viktiga har varit att han stått på sig i dessa situationer och den andre säger mer lakoniskt att han bara inte är en sådan person.

³ Responden berättar efter intervjuens slut att delar av hans manliga bekantskapskrets ifrågasatte varför han inte hade försvarat sig. De betonade särskilt att just eftersom gärningsmännen var invandrare var det extra viktigt att slå dem.

Sahlin och Åkerström (red, 2001) menar därtill att inte acceptera att bli sedd som ett brottsoffer kan vara ett sätt för dessa att framställa sig själva som starka, kompetenta, samt att de har kontroll över situationen och därtill förtjänar respekt.

Rekvisita och relationen mellan de olika misshandelssituationerna

Ett gemensamt drag är att vid åtminstone en av misshandelssituationerna redogör respondenterna för vad de varit sysselsatta med innan det inträffade. Det har varit på campingen, bortamatch i fotboll, lämnat av flickvännen där hon bodde, partaj, konsert eller käkät. Sedan är de på tivoli, går från centralstationen, sitter på bussen, är på festen, går mot busshållplatsen eller tar sig tillbaka till skolan. Med andra ord inleds berättelserna med en tydlig placering i tid och rum. Därefter kommer själva misshandeln och de allra flesta respondenterna fortsätter sedan med att redogöra för någon form av följdhandling, exempelvis rättegång eller vilka reaktioner de haft närmsta tiden efteråt.

För merparten av de fem som blivit misshandlade mer än en gång finns det en tydlig huvudmisshandel som man i överensstämmelse med ovanstående beskrivning berättar väldigt utförligt om. Klart dominerande för dessa huvudmisshandlar är också att man i berättelsen framställer sina egna förehavanden som helt irrelevanta till att misshandeln inträffar. Respondenterna framstår alltså i dessa fall som utan skuld för det som sker. Vid denna misshandel är berättelsen betydligt mer utförlig än vid beskrivningen av "andra" tillfällen då respondenten blivit misshandlad. Vid dessa "andra" tillfällen som det inte berättas så mycket om så skiljer sig emellertid några detaljer, här beskriver respondenterna sitt beteende som provocerande och det framgår tydligt i berättelsen att respondenten varit berusad. Intressant är att i dessa "andra" fall har gärningsmannen/männen i flera fall använt tillhyggen och att de fysiska skadorna i många fall varit värre än i huvudmisshandeln. En av respondenterna sammanfattar en "andra" händelse i följande ord.

Vi hamnade i bråk, var påverkade av alkohol som det alltid är. Stötte ihop med dom här killarna, det blev lite slagsmål, den ena killen krossade en flaska, jag fick lite slag i ansiktet då och min jacka blev uppskuren. Så det var väl det som hände då. Det började blöda och grejor, svullen läpp.

En annan skillnad i hur man berättar om misshandelssituationerna är följande, vid huvudmisshandeln är det alltid flera gärningsmän, som minst tre stycken. Vid den sekundära misshandeln är de genomgående betydligt färre (eller så är proportionerna mellan grupperna betydligt jämnare).

Hjälte

Berättelsen avslutas som regel med någon form av positiv händelse och en för respondenten tydlig återupprättelse. Exempel på detta är fällande domar i rättegångar, att man fått in några slag på gärningsmannen (använt självförsvar) eller så utmynnar berättelsen i att det egentligen inte var något särskild. Varpå de flesta respondenternas slutstation är att de själva har slutat vara offer. I en djupare analys av några av respondenternas skildringar kan man vidare se vad Goffman (1974) definierar som en rollomgestaltning (Berg 1998; Payne 2002).

Som framkommer på sina håll i resultatet använder flera av respondenterna olika populära kulturella referenser för att sätta ord på sina upplevelser och tankar. Ett uppenbart faktum är att samtliga dessa har anknytning till olika actionfilmer (*Dödligt vapen*, *300* samt skådespelarlegenden *Clint Eastwood*).

I sin mest kända hjälteroll som Harry Callahan (Dirty Harry) är Clint Eastwood enligt Sparks (1996, s.354 - 356) en anti – etablissemangen hjälte som våldsamt hämnas de som utövar ondska. För Sparks är en hörnsten i dessa filmer att orsaken till ondskan aldrig förklaras. Något som inte heller görs i Sebastians skildring av misshandeln i Italien. Dramaturgin blir snarlik mellan filmen och händelsen i Italien. Publikens sympati hamnar hos hjälten gentemot den han konfronterar. I Sebastians fall träffar fadern (som han alltså liknar med Clint Eastwood) ondskan och utifrån detta möte får åtminstone nio av dem uppsöka sjukhus.

Sparks (1996) understryker att "hjältar lider och bryr om sig" och konstaterar att maskuliniteten är bärande i *Dödligt - vapen* fast då i en annan tappning. Där karakteriseras den istället som hypermaskulin och manifesteras i huvudpersonernas ständiga nära till -döden upplevelser. När Sebastian i sin berättelse konstaterar att han blivit allvarligt misshandlad tre gånger och därtill varit i ett antal slagsmål så har dock rollprestationen förändrats och det är därför inte längre något offer som kommenterar detta med att recitera *Dödligt vapen* repliken, "jag orkar inte, jag är för gammal för det här." (Egentligen "I'm too old for this shit!" www.movienet.se).

En annan respondent hänvisar dessutom till filmen *300*. Vars handling kretsar kring slaget vid Termopyle ur ett grekiskt perspektiv. Tittaren får se hur de endast 300 grekiska soldaterna med mod och skicklighet framgångsrikt försvarar sig mot den enorma persiska övermakten innan de till slut lider martyrdöden. Det hela kan alltså likställas med att kämpa heroiskt mot en större övermakt. Den aktuella kontext som respondenten använder *300* i är att han efter att ha blivit nerslagen ensam av tio större killar möter dem igen i ett större gatuslagsmål mellan två etniska grupperingar. I *300* dör visserligen alla grekiska soldater men kontentan är att de genom sitt mod och sin heroism har blivit ihågkomna i evigheter. Bourdieus definierar mod som något som paradoxalt nog har sitt:

upphov i rädsla för att förlora gruppens uppskattning eller beundran, för att »förlora ansiktet» inför »kompisarna» och räknas till den typiskt kvinnliga kategorin »veklingar», »stackare»/»fikusar» (1999, s.66-67).

Efter en nerdykning i dessa populärkulturella referenser kan man alltså fundera över om inte en förändring skett av det Goffman menar med "Jaget" i några av respondenternas skildringar. Explicit kan *Jaget* sägas ha förändrats ifrån att tillsammans med övriga medaktörer (farsan) vara ett plausibelt offer till att genom en rollomgestaltning återupprättas som en filmisk hjälte. Det som alltså skett i hela dramatiseringsdelen är alltså en resa från att vara offer (2.1) till att vara hjälte (2.4). Denna förändring har alltså skett med hjälp av rekvisita samt genom att ge mest uppmärksamhet till den misshandel som passar dramaturgens syfte⁴.

⁴ Detta är i grunden inget konstigt. Journalisten och EU – parlamentarikern Maria Carlshamre (2007) gör egentligen samma sak när hon berättar historien om hur hon lämnade sin man som misshandlade henne. Berättelsen slutar emellertid inte med denna händelse utan fortsätter med att hon hör en f.d älskares röst på BBC och därefter kontaktar honom. Sedan slutar historien med att de träffas och blir kära i varandra.

IDENTITET

Självidentiteten är självet så som det reflexivt uppfattas av personen utifrån hans eller hennes biografi (Giddens 1997, s.68).

I sina egna biografier så har samtliga respondenter det gemensamt att de förutom att vara någorlunda unga män också har en eller flera erfarenheter av att bli misshandlade. Eftersom självidentiteten är reflexiv så innebär det alla nya erfarenheter tillförs individens biografi och den bräckliga identiteten är därför närapå i ständig förändring. Giddens hävdar därför att "Vi är inte det vi är, utan det som vi gör oss till" (1997, s.95). Hur stor betydelse erfarenheten av att bli misshandlade har på ens identitet beror alltså dels på hur stor vikt individen och omgivning i ett samspel tillskriver den. I resultatet framgår att nästan alla av respondenterna tillskrivit misshandel en ganska stor betydelse, åtminstone tidvis. Exempelvis har erfarenheten av misshandeln för fler än en påverkat dem till att ställning i politiska sammanhang (anti – rasism). Något som möjligen kan förklaras med ordstäv, "Det personliga är politiskt" (s.254).

Skuld och stolthet

De allra flesta av männen i studien har reflexivt försökt tolka erfarenheten av att bli misshandlade. Några menar exempelvis på att problem kommer till dem, Sebastian säger rentav att "Jag tror faktiskt att jag är någon sorts jävla idiotmagnet, ibland kan jag fundera på varför". En annan respondent använder sin stolthet som förklaring och för Robert kopplades misshandeln till att han bar en palestinasjal. En intressant aspekt av analysen är därför hur erfarenheten av att bli misshandlad påverkat identiteten. För några av respondenterna inbegriper detta skuldkänslor och skam (?) medan andra känner stolthet. Något förenklat kan skuld och skam anses uppstå när ens biografi inte överensstämmer identiteten, skuld kan sägas vara ett lindrigare tillstånd som uppstår varje gång som en gräns berörs eller passeras medan skam är när ett mål inte uppnås och individen blir klar över sitt tillkortakommande. "Det ideala självet är »det själv jag vill vara» "(1997, s.85). Centralt i detta är alltså att det för individens handlar om att självförverkliga sig. Eller att vara den man vill vara.

Stolthet är motsatsen till skam. En av respondenterna berättar exempelvis att hans stolthet förutsätter att han står för det han tycker även i situationer som kan leda till våld. Samtidigt som han uppger att hans främsta lärdom av att bli misshandlad är att det kostar på att hålla på sin rätt och stolthet. Skuldkänslor kan på ett motstående sätt uppstå när man blir misshandlad (eller hamnar i bråk) fast det i ens identitet ligger att man inte skall bli misshandlad eller hamna i bråk. Åtminstone inte i en given situationen där man upplever att gjort allt för att undvika bråk (och dess konsekvenser). Att hur den misshandlade upplever stolthet respektive skam och skuld i sammanhanget inte per definition är helt logiskt kan bekräftas av övrig forskning. Lindgren, Pettersson och Hägglund hävdar att det verkar vara vanligt förekommande att individen skuldbelägger sig själv efter en misshandel (2001, s.124). Deras resonemang landar i slutsatsen att det för människor ofta finns ett starkt behov av att förklara oväntade negativa händelser i termer av orsak - verkan. Dessutom påpekar de att det finns två huvudsakligen vanligt förekommande självanklagelser. Dels beteenderelaterade (exempelvis jag var full som fler än en respondent påpekade) samt även personlighetsrelaterade ("idiotmagnet", "problem kommer till mig"). De tillägger att ett annat problem kan vara omgivningens anklagelser mot den drabbade (se Robert), vilket på engelska heter *blaming the victim*.

Om detta skriver de att: "Victim blaming kan beskrivas som en process där offret åläggs ansvar för sin egen viktimisering eftersom det måste vara något fel på personer som utsätts för brott." (s.125)

Undvika/riskera

Att leva i högmodernitetens värld är att leva i en miljö av möjligheter och risker – de två oundvikliga följeslagarna till ett system som är inriktad på dominans över naturen och det reflexiva skapandet av historien (Giddens, 1997, s.133).

Som tidigare framkommit är ett av de mest centrala teman i respondenternas berättelse om hur misshandel har påverkat dem relationen till risker. För Giddens kännetecknas alltså vår tid (högmoderniteten) av både möjligheter och risker för individen. Det egna självförverkligandet kan enligt honom uppfattas som en balans mellan risker och möjligheter. Sebastian nämner till exempel att han undviker stökiga personer och miljöer men att han genom ett av sina fritidsintressen kommer i kontakt med miljöer med mycket fylla och bråk. Även om de flesta andra respondenterna inte definierar sig lika klart till risker så understryker många att de har ett utpräglat riskmedvetande till följd av misshandeln. Det vanligaste sättet att uttrycka det tycks vara att man ser sig över axeln men nämner även att de valt att undvika fulla människor eller vissa specifika personer ("de som lever för våldet"). Till detta bidrar sannolikt att flera av dem utsatts flera gånger. I anslutning till risker menar Giddens att rådet för självförverkligande är att man måste vara:

»sann mot sig själv». Personlig mognad förutsätter att vi kan övervinna de emotionella blockeringar och spänningar som hindrar oss från att förstå oss själva som vi verkligen är. (...) Som individer är vi inte kapabla att »skriva historia», men om vi ignorerar vår inre upplevelse är vi dömda att upprepa den (1997, s.99).

Med tanke på att undvikandet (eller om man så vill lärdomen) för flera av respondenterna hamnar i konflikt med vad deras självidentitet (se skuld och stolthet) innebär ligger det här en latent konflikt. Eller om man så vill, det är svårt att ha en renodlad självidentitet av att man alltid undviker slagsmål när detta inträffar till följd av att man har en stolthet som innebär att man står på sig. Av vad som framgår i resultatet definierar de flesta respondenter sin relation till risker som något man undviker till det att en gräns passerats i en viss given situation. Detta kan verka ologiskt men är det inte nödvändigtvis. För att återgå till där analysen började, med coping, så menar Leymann (1989) att detta kan definieras som en strategi för att definiera "hot". Han menar vidare att olika copingbeteenden kan vara mer eller mindre effektiva och därför fungerar vissa enbart som ett sätt att förvärta situationen. Han beskriver det som att det finns följande alternativ.

1. Det kan vara ett sätt att agera så att man ökar sina möjligheter att klara av situationen. Exempelvis träna kampsport som flera av respondenterna har gjort.
2. Undvika hotet aktivt eller fly, exempelvis springa som Robert.
3. Genom aggressiv attack minimera hotet, det vill säga slå någon när han passerat en viss gräns. Något som flera respondenter uppger sig vara inställda på.
4. Vara totalt passiv och låta situationen utveckla sig på vinst och förlust. Exempelvis som en av respondenterna gjorde när han blev rånad (se Leymann, 1989, s.189).

Dessa fyra alternativ täcker alltså förhållandevis väl respondenternas strategier för att hantera en ny våldssituation. Givetvis spelar det roll hur man upplever att man tidigare påverkats.

Ödesdigra beslut

Ödesdigra ögonblick innebär inte nödvändigtvis att risken är stor för att saker och ting ska gå snett, dvs att man befinner sig i en situation där sannolikheten är stor för att man ska förlora. Det som normalt gör det svårt att konfronteras med riskmiljön är snarare de efterföljande straffen om man gör fel (Giddens, 1997, s.139).

För flera av respondenterna har de tidigare erfarenheterna av att bli misshandlade inneburit stora förändringar. En refererar det till som "en jävla vändpunkt i livet" och för Sebastians liv kan nog den sammanlagda upplevelsen tillskrivas liknande betydelse. Dessa två och ytterligare en respondent sätter misshandeln i samband med ett uppbrott som de gjort i livet. Inte så att misshandeln alltid varit en den utlösande orsaken i samtliga fall men de nämner det likväl i sammanhanget.

Giddens (1997, s.217) beskriver rädslan för att bli utsatt enligt följande. "Medvetenheten om högkonsekvensrisker är för de flesta människor en källa till diffus oro." Samtidigt behöver flera av respondenterna bara gå till sig själva för att se vad en misshandel betyder. Ett ödesdigert ögonblick kan alltså få stora konsekvenser. Inte bara för sig själv utan även för andra. Genom att några av respondenterna är "inställda" på alternativ tre av Leymanns copingalternativ riskerar de även att skada andra och utsätta dem för liknande konsekvenser som de själva drabbats av. För som Giddens skriver:

Till skillnad från den paranoide tror inte vanliga individer att det som är ödesdigra ögonblick i deras eget liv är ett resultat av ödet. Tur är vad man behöver när man står inför en riskabel situation, men tur har en bredare innebörd: den är ett medel för att relatera tillfälligheter till det ödesdigra (som tur eller otur). Eftersom det i praktiken ibland är svårt att skilja mellan vad som är tillfälligheter eller inte, kan det uppstå starka spänningar när händelser eller aktiviteter >>misstolkats>> – som då en händelse som påverkar en annan vara planerad eller utstuderad när den inte är det och vice versa (1997, s.155).

Med andra ord menar Giddens att ens egna goda intentioner inte alltid räcker till när motparten har blivit provocerad och vice versa. Till detta fodras tur respektive otur. Råkar man som i Roberts fall bli sedd i Palestinasjal av en full våldsverkare och nazist så har man otur. Det ödesdigra består häri att Robert befinner sig på fel plats vid fel tidpunkt. Likadant med tillfället då Sebastian var på campingen i Italien. Men problemet är också det omvända. De situationer som respondenten läser in som hotfulla behöver i själva verket inte vara det. Däremot kanske de kan bli det och då gäller det att agera först. En av respondenterna beskriver sitt beteende i sådana här situationer som förebyggande. Och det är klart att har man som försvarsstrategi att agera våldsamt vid hot och samtidigt agera före någonting händer så räcker det med bara ett ödesdigert felbeslut för att du skall vara gärningsman också. Vaksamheten och den ständiga beredskapen till självförsvarar medverkar på så sätt till att våldet blir självuppfyllande. Här finns embryot till en begynnande våldsspiral.

8. SLUTDISKUSSION

Syftet med denna uppsats har varit att belysa hur ett antal män har påverkats av att de blivit misshandlade, samt visa vilka konsekvenser detta har fått för dem och hur de valt att hantera detta. Första tanken som slår en är hur mycket som skiljer sig mellan de olika respondenternas utsagor. Detta framförallt i antalet tillfällen de blivit misshandlade men även i att det finns betydande skillnader i hur lång tid som sedan dess har förflutit. Av detta följer att de i olika hög grad påverkas av att ha blivit misshandlade idag. De skilda erfarenheterna av våld gör att det blir svårt att dra alltför generella slutsatser. Däri ligger paradoxalt nog också en slutsats, att bli misshandlad påverkar olika beroende på hur lång tid som förflutit, vem man är och hur många gånger man tidigare har utsatts. Samtidigt har även omgivningens reaktioner betydelse och hur allvarligt man själv upplevde det inträffade. Men även om respondenterna varit med om sinsemellan såväl lika som olika händelser så finns det likheter i hur man väljer att prata om det efteråt. Med ovanstående som bakgrund skall jag försöka att diskutera vad som framkommit i studien, utifrån frågeställningarna.

Vilka reaktioner upplever respondenterna i anslutning till misshandeln?

Som framgår i både resultat och analysen upplever respondenterna både medvetna och omedvetna reaktioner efteråt. Även om få beskriver sin reaktion som rädsla så är det uppenbart att samtliga av dem har blivit mer vaksamma efteråt. De starka känslorna yttrar sig inte bara i en förhöjd uppmärksamhet mot omgivningen (det vill säga rädsla och vaksamhet) utan också i ett behov av återupprättelse. Något som kan ses med bakgrund av att det i intervjuerna framkommit att de flesta har haft svårt att acceptera att det inträffade har hänt. Att bli misshandlad verkar åtminstone första gången vara som att bli påtvingad ett främmande väsen i sin egen kropp. Häri ligger kränkningen, respondenterna tvingas göra en erfarenhet de inte skulle vilja ha gjort. De medvetna och omedvetna reaktionerna blir med detta som fond något högst mänskligt och begripligt. En av intervjupersonerna säger till exempel att han helst velat åka hem och duscha efteråt och bara försökt glömma det inträffade. Men berättar samtidigt att han väckte sin far så fort han kom hem och talade om vad som hade inträffat. Med hjälp av sin omgivning försöker han sedan att hantera det inträffade. Samtidigt innebär denna hjälp för honom att han inte tillåts lägga locket på. Som respondent blir han även intressant utifrån att han uppvisar ett brett spektrum av tydliga reaktioner. Han är rädd för att få stryk igen och därför ständigt vaksam på vad som händer i omgivningen. Samtidigt har han polisanmält det inträffade och brottas därtill med funderingar om hur han skall hämnas på gärningsmännen. Häri ligger både en önskan i att vara stark men också ett faktiskt tillstånd, att vara ett offer. Något som återfinns i flera berättelser. I reaktionerna ligger då både en vilja av att bli återupprättad samtidigt som man är rädd och vaksam.

Hur har respondenterna påverkats av att de blivit misshandlade?

Tidigare i diskussionen liknade jag erfarenheten av att bli misshandlad med att bli påtvingad ett främmande väsen i sin egen kropp. Samtliga män medger att de nog har påverkats på ett eller annat sätt. För vissa av männen förefaller det dock som att misshandeln är något de lagt bakom sig. Bidragande till detta är att en avsevärd tid förflutit och att de ibland fått en återupprättelse genom en fällande dom efter rättegång. Vissa andra säger att de inte tänker på misshandeln samtidigt som våld är ständigt närvarande i deras resonemang. Detta är extra intressant med bakgrund av att säger sig sakna ett behov av att prata om misshandeln.

Det främmande väsendet gör sig dock påmint ibland och då måste de ”stå upp” för att kvarhålla sin självkänsla. Detta gäller oavsett konsekvenserna. Till sakens natur hör att männens våldserfarenheter nästan uteslutande är koncentrerade till deltagande i det så kallade nöjeslivet. En annan typ av påverkan är att införliva erfarenheten i identiteten. Här ligger också en möjlighet att själv påverka hur denna erfarenhet kommer att tolkas. Genom att beskriva det inträffade som något som gör dem kyliga eller härdade blir misshandeln något som får respondenterna att framstå som erfarna. De erövrar således erfarenheten vilket även ger dem möjligheten att dramatisera kring händelserna.

Vilka konsekvenser har detta fått för respondenternas självidentitet?

Bland männen förefaller det som att konsekvenserna blir tydligare desto längre tid som har förflutit sedan det inträffade. Det har därmed blivit enklare att prata om misshandeln. Sådär i efterhand sätter flera av respondenterna olika uppbrott i livet i samband med att de har blivit misshandlade. En annan konsekvens har för några varit att börja träna kampsport för att antingen höja självförtroendet eller att få ur sig energi. Frågan om vilka konsekvenser misshandeln fått hänger på ett intimt sätt samman med hur man låter sig påverkas av det inträffade. För en del av männen som valt att undertrycka de flesta av sina reaktioner och heller inte tillåtit sig att vara påverkade så förefaller det som att de står inför ett ständigt dilemma. Eftersom de medvetet väljer att inte påverkas så kommer de att fortsätta hamna i konflikter, när de befinner sig i miljöer där de upplever att de lätt blir provocerade. Konsekvenserna för dessa män blir tudelad. Antingen väljer de att fortsätta att delta fullt ut i nöjeslivet och då till priset av att de upplever risken att återigen bli misshandlade, eller så accepterar de inte priset och väljer att undvika sådana sammanhang. Här ligger en paradox. För att låta upplevelsen få så små konsekvenser som möjligt tvingas de omtolka sin relation till risker, vilket i sin tur påverkar deras reflexiva självidentitet⁵. Alternativet till detta är att säga att man ingenting lärt sig av att bli misshandlad, eller som några gör, medge att konsekvenserna säkert både är medvetna och omedvetna.

Hur berättar respondenterna om sina våldserfarenheter?

Fast det finns stora skillnader i vad som har hänt så finns det även likheter i männens berättelser. Samtliga är exempelvis tydliga med att de inte är offer idag. Däremot säger några av dem att de har varit det, eller så medger dem det indirekt. Dock är det då noga med att understryka att detta tillhör det förflutna. Istället vill de ge en annan bild av sig själva. Exempelvis betonar flera av männen att de är aktiva, starka och rationella i relation till misshandelserfarenheten. Detta gäller även för våld i allmänhet då de inte är längre rädda eller hämndlystna utan istället rationellt vaksamma. Faran finns därute och de värderar den ständigt. Den starka reaktionen har efter tid dock avtagit och de flesta förhåller sig till de förflutna händelserna att som att minns och pratar om dem nu, kommer det att förbli. Samtidigt har dock misshandeln blivit en del av deras reflexiva identitet. Erfarenheten har omformats och fått en annan betydelse genom att den till vissa delar har dramatiserats. Några säger att efteråt har det viktiga varit att de känt sig stolta över att de har stått upp och försvarat sig. Intressant nog uttrycker två av respondenterna detta i närapå exakt samma ord. Skillnaden består i att den ena redogör för hur han fick revansch genom rättssamhället och fängelsepåföljd för gärningsmannen, den andre skildrar hur det kändes efteråt då han stått upp i ett slagsmål. Trots de yttre skillnaderna blir alltså i bägge fallen den återerövrade stoltheten något viktigt.

⁵ Denna diskussion är ingalunda något nytt. Den grekiske filosofen Herakleitos som levde på 500-talet fvt. tillskrivs exempelvis yttrandet ”man kan inte två gånger kliva ner i samma flod” (2. www.wikipedia.se).

Diskussion

Sammanfattningsvis förefaller det som att oavsett hur man väljer att hantera misshandeln så syftar detta till att återerövra stoltheten och komma ifrån offerstämpeln. Detta genomsyrar händelseutvecklingen i männens berättelse och har en vidare betydelse i hur man väljer att förhålla sig till de risker som framtiden har i sitt sköte. Giddens teori om självidentitet är därför användbar i tolkningen av hur männen berättar om sina misshandelserfarenheter. Deras utsagor skall alltså ses med bakgrund att av de genom sin berättelse försöker "självförverkliga" sig själva. Eftersom självet som sådant är reflexivt påverkar detta också i möten med andra människor. I detta möte lägger nästan samtliga respondenter stor vikt vid att inte framstå som svaga eller hjälpsökande. Männen i studien bryter således mot den allmänna bilden av offer som svaga och passiva. Till detta bidrar att ingen av dem vill förknippas med offerbegreppet. Tvärtom förefaller det som att flera av dem mycket hellre hade varit gärningsman i de våldssituationer de varit inblandade i⁶. De enda som tydligt uppvisar ett annat förhållningssätt är de som sett gärningsmannen dömas i domstol. Dessa har också i högre grad klarat av att lägga det inträffade bakom sig. Till skillnad från övriga respondenter pratar ingen av dessa om att de genom sin livsföring behöver undvika eller riskera att bli utsatta igen. Därför finns det fog för att påstå att i de fall där gärningsmannen har dömts så har respondenten på sikt kunnat gå vidare. Något som på intet sätt kan sägas vara lika framträdande hos de övriga männen.

Relevans för socialt arbete och vidare forskning

Gällande socialt arbete framstår det som tydligt att flera av männen upplevt tidvis stora problem efter att de har blivit misshandlade. Särskilt gäller detta för dem som var lite yngre när det inträffade första gången. Dessutom har flera av männen blivit misshandlade vid mer än ett tillfälle och i några fall har de även misshandlat andra. Något som på ett tydligt sätt visar att respondenternas erfarenheter i ett senare skede fått konsekvenser även för andra människor. Som framkommit i tidigare forskning finns det relativt lite forskning kring gruppen unga män som våldsbrottsoffer. Därtill gör denna studies urval det svårt att generalisera för gruppen som helhet. Jämfört med Burcars studie (2005) överensstämmer betydande delar. Båda studierna pekar på att män som brottsoffer framställer sig själva som aktiva i förhållande till misshandeln. Därtill använder respondenterna i båda studierna maskulina skildringar för att frångå offerstämplingen. En betydande skillnad ligger dock i att respondenterna i denna uppsats inte framträder som "experter" på våld, vilket det gör i Burcars. Förmodligen beror detta på att jag har samma kön och befinner mig i liknande ålder som respondenterna. Av detta följer att det är svårare att framställa sig själv som expert när "forskaren" man möter är i det yttre ganska lik en själv. Dock skall det tilläggas att det sista är en spekulation från min sida. Huruvida dessa spekulationer stämmer vet jag inte eftersom det behöver forskas mer på gruppen som helhet. Sannolikt skulle då vissa av studiens resonemang bekräftas medan andra vederläggas. Hursomhelst finns det en stor "vit fläck" i forskningen om denna grupp. Här behövs ökad kunskap.

⁶ Jämför med *Now I want you to remember that no bastard ever won a war by dying for his country. He won it by making the other poor dumb bastard die for his country.* Sagt av skådespelaren George C. Scott i filmrollen som Patton – pansargeneralen (www.youtube.com).

9. REFERENSER

Böcker

- Berg, Lars – Erik (1998): "Den sociala människan: om den symboliska interaktionismen". I: Månsson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier* (5:e rev. uppl.). Stockholm: Rabén Prisma. s. 153-186.
- Best, Joel (1999): *Random Violence. How We Talk About New Crimes And New Citizens*. Berkeley: University of California Press.
- Björkman, Jenny (2004): "Historisk tillbakablick." I: Lindgren, Magnus; Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo (red.) *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Jure: Stockholm. s. 31-44.
- Bourdieu, Pierre (1999): *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.
- Burcar, Veronika (2005): *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott*. Lund: Lund Dissertations in Sociology.
- Carlshamre, Maria (2007): "Ett möte i Embankments Gardens". I: Alakoski, Susanne (red.) *Lyckliga slut*. Stockholm: Ordfront. s. 26-39.
- Carlstedt, Marlene (2001): *Upprepad viktimisering: en studie av utsatthet för brott i Sverige*. Stockholm: Kriminologiska institutionen.
- Christie, Nils (2001): "Det idealistiska offret" I: Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund. Studentlitteratur, s 27-45.
- Giddens, Anthony (1997): *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Gilje, Nils/Grimen, Harald (2004): *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Goffman, Erving (1974): *Jaget och maskerna : en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Prisma.
- Grothe Nielsen, Beth/Snare, Annika (1997): *Viktimologi : om förbrydelsens ofre: teori og praksis*. Århus: Aarhus Universitetsforlag
- Hobsbawn, Eric (1994): *Ytterligheternas Tidsålder*. Stockholm: Tiden.
- Johansson, Thomas (1998): "Anthony Giddens och det senmoderna". I: Månsson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier* (5:e rev. uppl.). Stockholm: Rabén Prisma. s. 413-446.
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Lander, Ingrid; Pettersson, Tove; Tiby, Eva (2003). (red): *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet : genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 7-19.
- Larsson, Sam(2005): "Kvalitativ metod". I: Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. s. 91-128.
- Larsson, Sam(2005): "Teori metod och empiri". I: Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. s. 19-39.
- Leymann, Heinz (1989): *När livet slår till: offersituationer, följdhändelser och psykiska problem*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lindgren, Magnus; Pettersson, Karl –Åke; Häggglund, Bo (2001): *Brottsoffer : från teori till praktik*. Stockholm: Jure Förlag.
- Lindgren, Magnus (2004): *Brottsoffer i rättsprocessen : om ideala brottsoffer och goda myndigheter*. Stockholm: Jure Förlag.
- Lundh, Lars-Gunnar/ Smedler, Ann – Charlotte (2005): "Personlighetspsykologi". I:Hwang, Philip; Lundberg, Ingvar; Rönnerberg, Jerker; Smedler, Ann-Charlotte (red.) *Vår tids psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur. s. 221-274.
- Månsson, Per (red). (1998): *Moderna samhällsteorier : traditioner, riktningar, teoretiker* (5:e rev. uppl.). Stockholm: Rabén Prisma. s. 13-21.
- Nilssons, Bo (2003): *Brottsoffer: offerskapets innebörder och villkor i (o)säkerhetens kultur*. Umeå: Boréa Bokförlag
- Payne (2002): *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Natur och Kultur
- Persson, Lars-Olof (2005): "Hur hanterar människor stress". I:Hwang, Philip; Lundberg, Ingvar; Rönnerberg, Jerker; Smedler, Ann-Charlotte (red.) *Vår tids psykologi*. Natur och Kultur: Stockholm. s. 351-352.
- Pettersson, Tove (2003): "Våld som iscensättning av feminitet" I:Lander, Ingrid; Pettersson, Tove; Tiby, Eva (red): *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet : genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 139-150.
- Skrinjar, Monika (2003): "Forskare eller babe". I:Lander, Ingrid; Pettersson, Tove; Tiby, Eva (red): *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet : genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 107-137.
- Svensson, Kerstin (2006): *Socialt arbete med brottsoffer : sympati, empati och organisering*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Starke, Mikaela. *Att bli tonåring : ett föräldraperspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, rapportserie 2003:5.
- Tham, Henrik (2001), "Brottsoffrens uppkomst och framtid." I:Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund. Studentlitteratur, s 27-45.

Tiby, Eva (1999), *Hatbrott? – Homosexuella kvinnor och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Kriminologiska institutionen.

Wergens, Ann (2002): *Ett viktinologiskt forskningsprogram*. Umeå Brottsoffermyndigheten.

Widerberg, Karin. *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.2002.

Åkerström, 1995. *Brottsoffren i forskningen – en litteraturstudie*. Lund:Research Report 1995:4.Lund Network for Research in Criminology and Deviant Behavior at Lund University.

Åkerström, Malin/Sahlin Ingrid (red).(2001): *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur s. 7-24.

Artiklar

Goodey, Jo (1996): ” Boys don´t cry” *British Journal of Criminology*. vol 36, nr. 3, s. 348-360.

Johnson, Björn (2007, november, 8). Ungas våld har inte ökat. *Sydsvenskan*, s. B 4.

Sparks, Richard (1996): ”Masculinity and heroism in the Hollywood ´Blockbuster´”. *British Journal of Criminology*. vol 36, nr. 3, s. 418-418.

Internet

Bengtsson, *Vilken kapitalism vill vi ha?*. www.arena.se.
<http://www.arena.se/ag5/default.asp?ID=207&type=3&cat=arena&p=14>. verifierad: 2007-12-08.

Brå, www.bra.se. www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=6&module_instance=2a.
verifierad: 2007-12-08.

Vad är god forskningssed? . www.vr.se.
<http://www.vr.se/huvudmeny/forskningsetik/reglerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.html>. verifierad: 2007-12-08. Vetenskapsrådets rapportserie 1/2005.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. www.vr.se.
<http://www.vr.se/huvudmeny/forskningsetik/reglerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.html>. verifierad: 2007-12-08. Vetenskapsrådet. Serie: Humaniora-samhällsvetenskap (2002). s. 6 – 14.

www.lagrummet.se
http://62.95.69.15/cgi-bin/thw?%24%7BHTML%7D=sfst_1st&%24%7BHTML%7D=sfst_dok&%24%7BHTML%7D=sfst_err&%24%7BBASE%7D=SFST&%24%7BTRIPSHOW%7D=format%3DTHW&BET=1962%3A700%24. verifierad: 2007-12-18

www.movienet.se
<http://www.movienet.nu/film.asp?ID=429>. verifierad: 2007-12-08.

www.youtube.com

http://www.youtube.com/watch?v=YDecLiA_Qbw. verifierad: 2007-12-08.

www.sr.se

[http://www.sr.se/cgi-](http://www.sr.se/cgi-bin/International/nyhetsidor/arkiv.asp?ProgramID=2076&formatID=1&Max=2007-12-08&Min=2004-11-12&PeriodStart=2007-11-26&Period=2&Artikel=1741784)

[bin/International/nyhetsidor/arkiv.asp?ProgramID=2076&formatID=1&Max=2007-12-08&Min=2004-11-12&PeriodStart=2007-11-26&Period=2&Artikel=1741784](http://www.sr.se/cgi-bin/International/nyhetsidor/arkiv.asp?ProgramID=2076&formatID=1&Max=2007-12-08&Min=2004-11-12&PeriodStart=2007-11-26&Period=2&Artikel=1741784).

verifierad: 2007-12-08.

1. *www.wikipedia.se*

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Gatuv%C3%A5ld>. verifierad: 2007-12-17.

2. *www.wikipedia.se*

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Herakleitos>. verifierad: 2007-12-08.

Opublicerat

Backman, Christel (2007): *Att utvärdera stödet för brottsoffer i Göteborg: Förstudie: Hur kan man göra och vad har gjorts?*.

Rapporter

BRÅ 2007:13. *Det grova våldet i sjukvårdsdata*. Stockholm. Brottsförebyggande Rådet.

SOU 1998:40. *Brottsofferutredningen*. Stockholm. Justitiedepartementet.

10. BILAGA 1

Intervjuguide

Presentation: Där studiens syfte förklaras och varför respondentens erfarenheter är viktiga för den (se respondentbrev).

1. Berätta om dig själv

1.1 Vad heter du?

1.2 Hur gammal är du?

1.3 Vad gör du på dagarna?

2. Misshandeln

2.1 Kan du berätta lite om vad som hände när du blev misshandlad?

- *Var du ensam? Vilka var du med? Några Särskilda minnen?*
- *Har du blivit misshandlad vid ytterligare tillfällen?*

2.2 Fick du uppsöka sjukhus/polisanmälde du det inträffade efteråt?

2.3 Drabbades du av några fysiska skador

- *Blev du sjukskriven? Påverkar dessa dig idag? Utseendemässigt?*

3. 1 Hur påverkade misshandeln dig efteråt?

- *Närmsta tiden efteråt? idag? I framtiden? Finns det platser du undviker att besöka?*
- *Aggressioner Hat/Hämnd Starka känslor*

3.2 Hur har din självkänsla påverkas av att bli misshandlad?

- *Ångest Trygghet Stressreaktioner Maktlöshet*

3.3 Har misshandeln i efterhand påverkat dina relationer eller intressen?

- *Partner/tjejer? Vänner? Föräldrar? Fritidsintressen?*
- *Uteliv, alkohol, ev. övriga droger? Yrkesval?*

3.4 Finns det någon reaktion du är förvånad över?

3.5 Har du lärt dig något av misshandel eller är det bara smärtsamma erfarenheter?

3.6 Hur känns det att prata om misshandeln så här efteråt?

4. 1 Fick du någon hjälp?

- *Psykolog? Brottsofferjour? Övrig? Hur pratade ni, hur kändes det efteråt?*

4.2 Hur reagerade din omgivning?

- *Föräldrar? Syskon? Vänner? Arbetskamrater?*
- *Skolkamrater? Lärare? Arbetsledning? Övriga?*

5 Övrigt

5.1 Vill du tillägga något?

5.2 Är det någon fråga du tycker att vi inte har ställt?

Tack för din medverkan!

11. BILAGA 2

Hej Intervjuperson!

Jag vill tacka dig för att du valt att ställa upp på en intervju om hur du påverkats av att misshandlad. Utan din och andra brottsoffers medverkan skulle denna studie om hur unga män upplever att de påverkats av att bli misshandlade inte gå att genomföra. Materialet kommer att användas till en C – uppsats i socialt arbete som jag skriver höstterminen 2007 på socionomutbildningen vid Göteborgs universitet.

Intervjun som spelats in på band kommer att skrivas ut. I samband med detta vill jag understryka att materialet kommer att aidentifieras. Detta för att du i egenskap av respondent skall känna att din anonymitet skyddas och garanteras. Därtill tar jag ansvar att allt intervjumaterial förvaras säkert och skyddas så att det inte hamnar i orätta händer. Du är välkommen att kontakta mig i efterhand om du skulle ha några frågor eller funderingar. Och om du vill kan jag skicka uppsatsen till dig när den är färdig.

Återigen tack för din medverkan.

Johan Ulff
foaxe@hotmail.com
0737 - 604260